הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר עבודה

משנה למלך על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-ביאת-מקדש/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה יב 4
פרק ב 4
הלכה ב 4
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 7
הלכה יא 9
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ג 11
הלכה ה 13
הלכה יז 13
הלכה יט 14
הלכה כ 27
הלכה כא 31
פרק ד 39
הלכה ב 39
הלכה ד 39
הלכה ו 40
הלכה יג 40
פרק ה 40
הלכה א 40
הלכה יב 40
הלכה יז 40
הלכה יט 41
פרק ו 41
הלכה א 41
הלכה ו 42
הלכה י 42
פרק ח 42
הלכה טו 42
פרק ט 42
הלכה ב 42
הלכה ד 42
הלכה י 43
הלכה יב 43
הלכה טו 43

פרק א

הלכה יב

ואנשי משמר אסורים לספר וכו'. כתב מרן ומסיים שם במשנה ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת ואיני יודע מפני מה השמיטו רבינו וכבר כתב רבינו דין זה לעיל ספ"ו מהלכות כלי המקדש:

פרק ב

הלכה ב

אל הקדש זה קדש הקדשים וכו'. עיין במ"ש מרן ונראה דהכי פירושו וכו'. ואחר כל הדוחק הזה עדיין קשיא לי דבפרק הקומץ רבה (דף כ"ז) אמרי' דרבי יהודה הוא דאית ליה דאי כתב רחמנא אל הקדש הו"א מאי קדש מבית לפרוכת אבל היכל לאו נמי ליכא אבל רבנן פליגי עליה ואמרי דהא לא מצית אמרת דהיכל כולו נקרא קדש דכתיב והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים וא"כ רבינו שפסק כרבנן קשה היאך כתב סברת רבי יהודה. ותו קשיא לי מההיא דס"פ ח' דזבחים (דף פ"ב) ת"ר פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין ת"ל אל הקדש יאמר קדש ואל יאמר פנימה אמר רבא בא זה ולימד על זה וכו' כלומר דאי לא הוה כתיב פנימה הו"א דקדש הוי פנימה וכמ"ש רש"י. ודוחק הוא בעיני לומר דאותה סוגיא אתיא כר"י. ועוד אמאי לא הקשו הניחא לר"י אלא לרבנן דאית להו דהיכל כולו נקרא קדש יאמר קדש ואל יאמר פנימה וצ"ע. הא דאמרינן בכמה דוכתי בא זה ולימד על זה כגון לא תקום ולא תטור דהקשו בגמרא וליכתוב קרא לא תטור וכ"ש נקימה ותירצו בא זה ולימד על זה דאי לא הוה כתיב לא תטור הוה אמינא מאי לא תטור נקימה אבל נטירה שרי אבל השתא דכתיב לא תקום ע"כ לומר דלא תטור הוא נטירה וכן נמי אמרינן תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים יאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לכ"ש אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולמד על תושב שאע"פ שקנוי קנין עולם אינו אוכל. ודע דכלל זה לא נאמר אלא בתרי גופי אבל בחד גופא לא וכדאיתא בפ"ק דקידושין (דף ד') והטעם הוא מבואר שם בסוגיא ובדברי רש"י שם יע"ש והכי נמי אמרינן בפ"ח דזבחים (דף פ"ב) אלא הכא כיון דאי פסיל בהיכל לפני ולפנים מאי בעי. אך קשה מההיא דאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כ"ז) מאי טעמא דרבנן אי ס"ד כדקאמר ר"י ליכתוב רחמנא אל הקדש ואל פני הכפרת ולא ימות ואנא אמינא היכל מיחייב מבית לפרוכת מבעיא מבית לפרוכת דכתב רחמנא

למה לי ש"מ במיתה ורבי יהודה אי כתב רחמנא אל הקדש ולא כתב מבית לפרוכת הוה אמינא מאי קדש מבית לפרוכת אבל היכל לאו נמי לא והשתא קשה לרבי יהודה דהיכי כתב קרא דמבית לפרוכת חייב הרי איתחייב משום היכל ורבנן נמי לא פליגי עליה דרבי יהודה בטעם זה אלא משום דס"ל דהיכל איקרי קדש וכדאיתא התם וכי תימא דאתא קרא דמבית לפרוכת לחייבו שתים אחת משום אל הקדש ושנית משום מבית לפרוכת הא ליתא דאם כן מה הקשה רבי יהודה לרבנן דלא ליכתוב אלא פני הכפורת ואנא אמינא מבית לפרוכת במיתה אל פני הכפורת מיבעיא אימא דאיצטריך קרא לחייבו ב' משום מבית לפרוכת ומשום אל פני הכפורת וכי תימא דדוקא גבי לאוי שייך לומר לחייבו שתים ונפקא מינה למלקות אך גבי מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים ומש"ה הקשה רבי יהודה דכיון דנתחייב מיתה משום מבית לפרוכת למאי איצטריך אל פני הכפרת ויש סמך לזה דגבי מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים מהא דאמרינן בפ"ה דיומא (דף כ"ג) לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה והקשו ותיפוק לי משום ביאה ריקנית כו' ומאי קושיא אימא דאיצטריך קרא לחייבו שתים אלא ודאי דגבי מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים (*א"ה עיין בפ"ג מהלכות איסורי ביאה דין י"ב) אך נראה דגם גבי מיתה בידי שמים שייך לומר לחייבו שתים ונפקא מינה למלקות דהא קי"ל דחייבי מיתה לוקין וכמו שפסק רבינו ריש פח"י מהלכות סנהדרין ומה שלא תירצו ביומא דאיצטריך קרא לחייבו שתים הוא משום דאם לא נתן מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה אף שיש בו מיתה אינו לוקה שהרי רבינו בפרק י"ט מהלכות סנהדרין כשמנה מחייבי מיתה שלוקין לא מנה את אלו בכללם והתוס' בפ"ב דשבועות (דף י"ז) עלה דההיא דאמרינן אלא דקי"ל טמא ששימש במיתה היכי משכחת לה הקשו דמ"מ איכא נפקותא טובא דהא קי"ל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ואם ביטל כרת נשאר עליו מיתה והר"ן בחידושיו שם הקשה גם כן קושיא זו ונדחק בתירוצא ואמר דאין הכי נמי אלא דבגמרא חד מתרי או מתלת טעמי נקט הרי דלדברי הכל גם במיתה איכא נפקותא היכא דחייב שתים וכי תימא ולפי האמת תיקשי דמה הקשה רבי יהודה לרבנן כיון שהוכחנו דגם במיתה איכא נפקותא לחייבו שתים הא לא קשיא כלל משום דהכא ליכא אלא חד לאו וחד מיתה אתרווייהו וא"כ לא שייך לומר לחייבו שתים ולא דמי כלל לההיא דשבועות דאיכא אזהרה ומיתה מיוחדת לכל איסור ואיסור וא"כ כפי זה ליכא למימר דלרבי יהודה איצטריך קרא דומבית לפרוכת לחייבו שתים כיון דליכא אלא חדא אזהרה וממקומו מוכרח מדאיצטריך רבי יהודה לומר הוה אמינא מאי קדש מבית לפרוכת ולא קאמר דאיצטריך קרא לחייבו שתים אלא ודאי כדכתיבנא

דכיון דליכא אלא חדא אזהרה לא שייך לומר לחייבו שתים וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דלא שייך הכא לומר בא זה ולימד על זה כיון דהוי חד גופא ונראה לומר דהכא נמי משכחת לה בתרי גופי וכגון בדרך משופש וא"כ שפיר איכא למימר בא זה ולימד על זה וכן תירצו בגמרא בפ"ח דזבחים (דף פ"ב) ואע"ג דהתם דחו תירוץ זה משום דהבאה כתיב ודרך משופש לא הוי דרך ביאה והכא נמי כתיב ואל יבוא כבר כתבו התוס' הכא והתם בשם הר"י מאוריי"ש דיש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם וא"ת הא דרך משופש ממעטינן ליה מדכתיב אל פני הכפורת וכתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב אל פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא פני קדים ורבי יהודה נמי מודה מזה וכדאיתא בגמרא וי"ל דלא ממעטינן דרך משופש אלא ממיתה והכי קאמר קרא אל פני הכפורת ולא ימות הא אם היה דרך משופש אינו בולא ימות אך אזהרה דואל יבא לעולם איכא אף בדרך משופש ואם כן שפיר איכא למימר אליבא דרבי יהודה דאתא קרא דומבית לפרוכת ללמד על הקדש שהוא ההיכל והוו תרי גופי כגון שנכנס מבית לפרוכת דרך משופש:

הלכה ג

כהן שנכנס לקדש הקדשים וכו'. בגמרא אמרינן דלרבנן איצטריך אל פני הכפורת למעוטי דרך משופש ורבי יהודה מודה בדין זה וכדאיתא התם ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

הלכה ד

והנכנס לקדש כו'. כתב מרן דה"ק אם נכנס שלא לעבודה או להשתחוות דלהכנס לעבודה או להשתחוות מותר. ועיין במ"ש התוס' בסוף חגיגה אמתניתין דהזהרו שלא תגעו בשלחן:

הלכה ה

כהן שיצא מן המקדש וכו'. מדסתם ולא חילק משמע דבשום צד לא יניח העבודה ויצא. ובפ"ט דיומא (דף פ"ה) אמרינן נענה ר"ע ואמר וכי יקום איש על רעהו מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל זבחי ואמר רמי בר חמא א"ר יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפי' מעל מזבחי ופי' רש"י אבל להחיות כגון שידע ללמד זכות עליו אחר שנידון בב"ד ליהרג. וא"כ יש לתמוה למה לא ביאר רבינו דין זה שאם יש לו ללמד זכות שיניח העבודה ויבא וילמד. עוד אני מסתפק בדין זה במאי דקאמר רבא התם דר"ע נמי דילמא כדאביי דאמר אביי מסרינן ליה זוגא דרבנן לידע אם יש ממש בדבריו ואשכחן ודאי ספק מנ"ל ופירש"י וה"נ גבי כהן הול"ל נמי דהכי עבדינן ליה ואשכחן

מהכא דאודאי פקוח נפש מחללין אבל ספק לא שמעינן מינה. ויש להסתפק אם דין זה אמרו רבא בדרך דחייה אבל לפי האמת גבי כהן העובד לא מסרינן ליה זוגא דרבנן או דילמא לקושטא דמלתא אמרו. ומיהו לכל הצדדין נ"ל דאף לשמואל דמפיק לפקוח נפש שדוחה את השבת מקרא אחרינא איצטריך קרא דלמות למידק מיניה אבל להחיות לא. דל"ל דפליג שמואל אדרבי יוחנן ולית ליה ההיא דרשא. דא"כ לשמואל נמי תקשי למות למה לי. א"ו דאע"ג דאית לן מקרא דפקוח נפש דוחה את כל המצות איצטריך קרא ללמדנו גבי עבודה שאם יודע ללמד זכות שיניח העבודה משום דסד"א כיון שנגמר דינו גברא קטילא הוא ואין כאן אפי' ספק פקוח נפש קמ"ל קרא דלהחיות אפי' מעל מזבחי. וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דאף שכבר למדנו רבינו דפקוח נפש דוחה את כל המצות מ"מ היה לו ללמדנו דין זה דאבל להחיות אפי' מעל מזבחי מאחר דאיצטריך קרא לדין זה. והנ"ל בזה דס"ל לרבינו ז"ל שדין זה דרבי יוחנן ליתיה כ"א אליבא דר"ע דדריש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי וס"ל דדין זה דר"ע ליתיה אלא אפי' מעל המזבח רציחה דוחה את העבודה וכן מוכח מדבריו בפ"ה מהלכות רוצח דין י"ב. והטעם שדחה דברי ר"ע הללו כבר כתבתי במקום אחר סי' כ"ז (*א"ה תמצאנו בהלכות רוצח יע"ש) וכיון דלדידן מעל לאו דוקא אלא ה"ה מעם תו לא מצינן למידרש לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפי' מעל מזבחי וזה פשוט:

הלכה ו

אבל כ"ג עובד כשהוא אונן וכו'. מפשט דברי רבינו נראה דאף כ"ג אינו מתחיל בעבודה אלא אם התחיל גומר וזהו ההפרש שיש בין כ"ג להדיוט דהדיוט אף שהתחיל אינו גומר אבל כ"ג גומר אבל להתחיל עבודה אף כ"ג אינו מתחיל ובריייתא דפ"ק דיומא (דף י"ג) דתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יגמור ובריייתא זו בכ"ג איירי וכמו שכתבו התוס' שם וקי"ל כרבי יוסי ולפי מה שכתבנו דייקי דברי רבי יוסי דקאמר יגמור דמשמע דוקא אם התחיל יגמור אבל להתחיל לא. הן אמת שראיתי לתוס' שם שכתבו דלכאורה משמע היה עומד ומקריב אע"ג דאכתי לא התחיל בעבודה אלא עבודה בידו כו' ע"כ. ולפי דברי התוס' הללו מאי דקאמר רבי יוסי יגמור הכוונה היא דכיון שכבר העבודה בידו אף שלא התחיל בה יגמרנה ובא למעט שאם לא היתה בידו עבודה לא יקחנה מחדש ואפשר להעמיס פי' זה בדברי רבינו ומאי דקאמר שהיה עוסק בה אין הכוונה שהתחיל בעבודה אלא הכוונה היא שהיה עוסק בה להתחיל בעבודה כגון שלקח המזרק לקבל הדם אף שעדיין לא התחיל לקבל אבל לעולם שאם לא לקח המזרק אינו יכול לקבל הדם וכעת

אין ספרי אתי להעמיק ולעיין בדינים אלו. עוד אני מסתפק בזה אי טעמא דאמרינן דאם לא היה עסוק בעבודה כלל דאינו מתחיל בעבודה אליבא דכ"ע אם הוא מן הדין או דילמא מדין תורה אליבא דכ"ע אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגו' אך מדרבנן פליגי דרבי יהודה סבר דמדרבנן אסור אף אם כבר היה עסוק בעבודה גזירה אטו אכילה ורבי יוסי סבר דלא גזרו אלא היכא דלא היה עסוק בעבודה כלל דלא יתחיל אבל אם כבר היה עסוק לא גזרו משום דאיכא בזיון קדשים ונראה דאליבא דכ"ע מדין תורה אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגומר דאי אמרינן דלרבי יוסי אם לא היה עסוק מדין תורה אינו מתחיל פשיטא דרבי יהודה נמי מודה בזה דלא מצינו להם מחלוקת בזה ואין לומר שיהיו סברות הפוכות דהיכא דלא היה עסוק בעבודה דלרבי יוסי אינו עובד מדין תורה לר"י עובד מדין תורה והיכא דהיה עסוק בעבודה דלרבי יוסי עובד אף מדרבנן ולרבי יהודה אינו עובד מדרבנן ולר"י ע"כ אית ליה דאף אם לא היה עסוק עובד מדין תורה דאי לא תימא הכי תיקשי ליה היכי קאמר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו כו' ואם תמות אשתו היכי עביד עבודה ואם איסור התחלת עבודה הוא מדין תורה אין לחלק בין יום הצום לשאר ימים וכמבואר וכיון שהוכחנו דלרבי יהודה לעולם ליכא איסור עבודה מדין תורה אף אם לא היה עסוק בה פשיטא דאף רבי יוסי מודה בזה וכמו שכתבנו ומ"ש רבינו בפ"ד מהלכות כלי המקדש דין י' היה הקרבן של כהן גדול והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה כו' לא תיקשי למה שכתבנו דאף אם נאמר דלהתחיל בעבודה אסור כיון דאין איסורו כי אם מדרבנן אפשר דמצי משוי שליח דע"כ לא אמרינן דבמלתא דלא מצי עביד לא משוי שליח אלא באיסורי דאורייתא אבל בדרבנן משוי שליח. אך אעיקרא דדינא מה שכתבתי נראה דליתא אלא אף להתחיל שרי ודברי רבינו הכי מיפרשן דכלפי שבכהן הדיוט פסק שאם הניח העבודה ויצא שחייב מיתה וגם כן פסק שהוא לא יגמרנה אלא שיעמוד שם עד שיגמרנה אחר לפי שאם גמרה הוא חייב מיתה כלפי זה פסק בכ"ג שיגמרנה הוא והוא מחוייב לגומרה אבל להתחיל בעבודה ליכא חיוב אבל לעולם שאם רצה להתחיל בעבודה שהרשות בידו. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות רוצח דין ב' אי שייך אין שליח לדבר עבירה במידי דרבנן יע"ש):

והיה נ"ל דכהן שגירש את אשתו ע"מ שילך למקום פלוני ומתה אשתו קודם שיקיים התנאי אף שחל עליו אנינות מ"מ אם הלך אח"כ וקיים תנאו שהיא מגורשת למפרע משעה ראשונה דאין כאן אנינות כלל ומותר לאכול בקדשים ולעבוד. הן אמת שראיתי בפ"ק דיומא (דף י"ד) דאמרינן וכה"ג מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשא נהי דאנינות

לא חיילא עליה איטרודי מי לא מיטריד. ופירש"י ובקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב לך נתתים למשחה כדרך שהמלכים אוכלים ולא מצאתי בשום מקום שטירדא תעכב מלאכול בקדשים וליכא למימר שדין זה הוא דוקא אליבא דר"י ורבנן פליגי עליה דהא בגמרא הקשו לר"י מדידיה אדידיה משמע דפשיטא ליה לסתמא דש"ס דטירדא מעכב מלאכול בקדשים וזה פשוט שם וכעת ספרי אינם אתי והדבר צריך אצלי תלמוד. * ונ"ל דאף משוח שעבר אם הקריב אונן לא חילל וכ"כ רש"י בפ"ג דהוריות (דף י"ב) דכ"ג מקריב אונן בין מרובה בגדים בין ראשון שחוזר לעבודה ואפי' שני וכו'. ואע"ג דהתם קיימינן אליבא דר"ש דס"ל כר"מ דשני כל מצות כהונה עליו ומשמש בח' בגדים וכל עבודת יום הכפורים כשרה בו ואנן קי"ל כרבי יוסי דפליג עליה וס"ל דשני אינו עובד ככ"ג וכמו שפסק רבינו בפ"א מהלכות עבודת יום הכפורים. מ"מ לענין דין זה דאונן נראה דאם עבר ועבד בח' בגדים כשהוא אונן דעבודתו כשרה דהא מה שאינו עובד ככ"ג אינו אלא משום גזירה דרבנן משום איבה וכיון דליכא איסור מן התורה נ"ל דלא חילל ועבודתו כשרה. (א"ה עיין לעיל פ"ב מהלכות כלי המקדש סוף דין ג'): (*א"ה עיין בתוס' ישנים).

הלכה יא

אפי' יין או עצים כו'. כתב מרן תוספתא פי"א דזבחים ומייתי לה פרק י"ב דזבחים (דף צ"ט) יע"ש:

פרק ג

הלכה ב

זה המחנה האמור כאן כו'. כתב הרא"ם ז"ל פרשת נשא ד"ה הצרוע וז"ל אך קשה מנ"ל לרז"ל לומר דמחוץ למחנה מושבו דמשמע שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו בחוץ למחנה ישראל מיירי כו'. ואיכא לעיוני טובא בדברים אלו דמ"ש בתחלת דבריו ופירש ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו שאין שום טמא אחר משולח שם דמשמע מדבריו דלפי מה שרצה לומר דמצורע אינו משולח כ"א ממחנה לויה אין הפירוש כן זה אינו דגם לפי דבריו פי' ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא שאין שום טמא אחר משולח שם וכמבואר. ובעיקר קושייתו אני תמיה דאם הדברים כן דמצורע אינו משולח כי אם ממחנה לויה וזב וטמא מת אינם משולחים כי אם ממחנה שכינה למאי איצטריך קרא לומר מחניהם ללמדנו תן מחנה לזה ותן מחנה לזה לא לכתוב כ"א מחנם ואנא ידענא שפיר מקרא דבדד ישב מחוץ למחנה מושבו שיש מחנה למצורע בפני עצמו

וא"כ ע"כ לומר דקרא דמחניהם אתא ללמדנו תן מחנה לזב ותן מחנה לטמא מת שלא נאמר שיהיו הזב וטמא מת משתלחין למחנה אחת וכמ"ש בגמרא יכול יהיו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם. והנראה בדעת הרב ז"ל הוא דס"ל דכיון דע"כ איכא שתי מחנות לא מצי למיכתב מחנם דמשמע מחנה אחת ומש"ה כתיב מחניהם אע"ג דלא איצטריך ללמדנו דאיכא ב' מחנות. ולדידי זה אינו דהא כתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב ולא כתיב מן המחנות וע"כ הכוונה היא המחנה של כל אחד ואחד וא"כ הוה מצי למימר נמי מחנם ותהיה הכוונה מחנה של כל אחד ואחד ומדכתב מחניהם ע"כ דאתא לדרשא ללמדנו דין מחודש שלא היינו יודעים אותו והוא תן מחנה לזב ותן מחנה לטמא מת. וכן מה שתירץ הרב ז"ל מהד' מצורעים שהיו חוץ ממחנה ישראל הנך רואה כמה יש מהדוחק בתירוץ זה שנלמוד מדברי קבלה ועוד דנהי דלמדנו משם דמצורע משולח ממחנה ישראל עדיין קושיית הרב ז"ל במקומה עומדת דמנ"ל דהזב וטמא מת הם חלוקים במחנותיהם אימא דכולם אינם משולחים כי אם ממחנה שכינה ומותרים במחנה לויה. אך מאי דקשיא לי בדברי רז"ל דנהי דמהכרח הכתובים למדנו דאיכא ג' מחנות מ"מ עדיין אני אומר דטמא מת משולח ממחנה שכינה דוקא כמו שלמדו מקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו והמצורע משולח ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל והזב משולח אף ממחנה ישראל ובזה מתקיימים כל המקראות דמקרא דחוץ למחנה מושבו למדנו שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו ומקרא דמחניהם למדנו תן מחנה לזב ותן מחנה לטמא מת. וכ"ת דקרא דקאמר מחוץ למחנה מושבו דלמדנו משם שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הכוונה היא להחמיר בשילוח המצורע כלומר שאין שום טמא משולח שם וא"כ ע"כ לומר דהמצורע משולח חוץ ממחנה ישראל זה אינו שהרי הרא"ם כתב שם וליכא למימר דקרא דבדד ישב מחוץ למחנה מושבו דמשמע שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו מבחוץ למחנה שכינה מיירי שהוא מחנה לויה ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו שיהיו אסורים להיות במחנה ההוא שאר טמאים שהם זב וטמא מת ואינם מותרים לשבת אלא האחד מהם במחנה ישראל והאחר חוץ ממחנה ישראל. ונמצא בזה שהדבר הפוך שהמצורע קל מכולם כו' משום דמקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו למדנו שטמא מת מותר במחנה לויה ע"כ. הרי שצידד הרב לומר שיהיה המצורע קל מכולם וא"כ נהי דמקרא דויקח משה למדנו שהטמא מת קל מהמצורע אבל עדיין קשה דמנ"ל שהזב קל ממצורע אימא דמצורע קל מזב דזב משולח ממחנה ישראל ומצורע אינו משולח כי אם ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל. הן אמת דמה שתירץ הרא"ם מהד' מצורעים שהיו חוץ

מחומת ירושלים שהוא חוץ למחנה ישראל הוא צודק לקושיא זו שהקשינו וכבר עלה בדעתי להגיה קצת בדברי הרא"ם ולהעמיס קושייתנו זאת בדבריו והוה ניחא נמי מ"ש בתחילת דבריו ופי' ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו שאין שום טמא אחר משולח שם שדקדקנו עליו דגם לפי דרכו הכי הוה פירושו ודוק היטב דאם נאמר דקושיית הרב היא על האופן שכתבנו אתי שפיר דברי הרב. ומיהו נראה דאין לצדד צד זה ולומר דהמצורע יהיה משולח ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל משום דמקרא זה דמחוץ למחנה מושבו דפירושו שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו סובל שני פירושים האחד הוא להחמיר על המצורע ופירושו שאין שום טמא משולח למקום שהמצורע משתלח או שהפירוש הוא להקל על המצורע ופי' שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא משום דטמאים אחרים אסורים להיות במחנה ההיא. ולפי צד זה המצורע מותר במחנה לויה. אבל שנאמר חלוקה אמצעית שיהיה המצורע משולח ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל זה לא ניתן ליאמר דלא ימנע אם פירוש שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא להחמיר זה אינו שהרי הזב חמור ממנו ואם הוא להקל גם זה אינו שהרי טמא מת קל ממנו. נמצא דלא נשאר לצדד כי אם השתי חלוקות האחרות והחלוקה האחת שהיא להקל היא נמנעת מקרא דויקח משה וכמ"ש הרא"ם וא"כ ע"כ לומר החלוקה האחרת דהיינו להחמיר עליו וא"כ למדנו דהמצורע משתלח מג' מחנות והזב מב' וטמא מת מאחת ועיין בפרק בתרא דזבחים (דף קי"ו):

הלכה ג

ומשלחין זבין וזבות כו'. גרסינן בפ"ו דפסחים (דף ס"ז) וכל זב לרבות בעל קרי ואמרינן התם מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ובדף ס"ח אמרינן ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לויה לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה ע"כ. למדנו מכל זה שהבעל קרי דינו כזב לענין שילוח שמשתלח חוץ לב' מחנות ומאי דתנן בסוף זבים בעל קרי כמגע שרץ הא אמרינן התם בפסחים דלאו למחנותם קאמר אלא לומר דמה מגע שרץ מטמא באונס אף בעל קרי מטמא באונס וכן פי' שם הר"ש אלא שראיתי לרבינו שם שפירש שכוונת התנא הוא ללמדנו שבעל קרי הוא ראשון לטומאה כנוגע בשרץ ואינו אב הטומאה* ולא ידעתי איך יתיישב לו סוגיא דפסחים ומה שלא תירצו בגמרא לומר דמתניתין דזבין אתא לאשמועינן שבעל קרי הוא ראשון לטומאה אפשר שהוא משום דכבר למדנו דין זה מדתנן בריש כלים אבות הטומאה השרץ כו' ומדלא תני בעל קרי שמעת מינה דאינו אב הטומאה וכן כתב שם הר"ש וז"ל ומדלא חשיב כאן בעל קרי בהדי אבות הטומאה היה נראה דאינו אלא ראשון בעלמא ומש"ה הוצרכו לומר

דמתניתין דזבים אתא לאשמועינן דמטמא באונס ומ"מ למדנו מסוגיא דפסחים דבעל קרי משתלח חוץ ממחנה לויה. והא דתנן בריש תמיד אירע קרי לאחד מהם היה יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה כו' הא אמרינן התם בגמרא מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לב' מחנות. וראיתי לרש"י בפסחים שכתב הני תרתי מילי שמעינהו כי הדדי מרביה וכי הדדי אמרינהו ע"כ. נראה שהוקשה לו שאין שייכות זה לזה ולי נראה שהם תלוים זה בזה דכיון דאמרינן דבעל קרי משתלח חוץ לב' מחנות ע"כ מחילות לא נתקדשו דאי לא תיקשי מתניתין דתמיד ואפשר דשני דינים אלו דרבי יוחנן כולם הם נלמדים ממשנה זו ומשום הכי סמכם רבי יוחנן זה לזה והוא דמדתנן הולך במסיבה ההולכת תחת הבירה ש"מ דיש חילוק בין הר הבית למה שהוא תחת הר הבית וא"כ ע"כ משתלח חוץ לשני מחנות דאם לא נאסר כי אם במחנה שכינה למה לו לילך במסיבה ההולכת תחת הבירה ועוד דהיה יכול להמתין מלטבול עד היום שהרי לאחר שטבל נמי טבול יום הוא ואסור מדרבנן לישב שם אלא דכיון שנטמא בפנים לא גזרו עליו חכמים וכמו שכתבו התוס' בריש פ"ג דזבחים ע"ש אלא ודאי דבעל קרי אסור מן התורה במחנה לויה ומש"ה הצריכוהו לילך במסיבה ההולכת תחת הקרקע כדי לטבול. וראיתי לרבינו עובדיה בריש תמיד שכתב בא וישב לו בבית המוקד עד שהשערים נפתחים היה יוצא והולך לו לחוץ לפי שטבול יום משתלח חוץ לעזרה כדאמרינן באלו דברים וכל זב לרבות בעל קרי ע"כ. ודברים אלו הם שלא בדקדוק דטבול יום אינו אסור כי אם מעזרת נשים ולפנים ואין איסורו כי אם מדרבנן אבל מן התורה אינו אסור כי אם מעזרת ישראל ולפנים אבל בעל קרי אסור מן התורה מפתח הר הבית ולפנים וזה פשוט. ודע שלא ראיתי לרבינו בפירקין שהביא דין זה דבעל קרי וכן בפ"ח מהלכות בית הבחירה לא הזכיר כלל דין דבעל קרי ולא ידעתי למה גם במתני' פ"ק דכלים מ"ח קתני הר הבית מקודש ממנו שאין זבין וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם ורבינו העתיק משנה זו בפירקין ולא ידעתי למה לא אמרו גם כן בעל קרי והדבר אצלי צריך תלמוד. (*א"ה עיין לעיל בפ"ז מהלכות בית הבחירה דין ט"ו). וכי תימא א"כ דבעל קרי אסור במחנה לויה היכי קתני מתניתין בסוף זבים דבועל נדה כטמא מת ואמרינן בפסחים דלמחנותם קאמר ובועל נדה תיפוק לי משום רואה קרי הא לא קשיא כלל משום דקי"ל דבועל נדה הוי אפי' בשלא הוציא ש"ז דקי"ל אחד המערה ואחד הגומר וא"כ לא חשיב בעל קרי א"נ משכחת לה בטבל לקריו ואפילו הכי עדיין טמא הוא שבעה ימים משום בועל נדה וע"כ צריכים אנו לתירוצים אלו דהא אמרינן דבעל קרי אסור בד"ת שנאמר והודעתם לבניך כו' ואפ"ה קי"ל דבועלי נדות מותרים בדברי

תורה אלמא משכחת לה בועל נדה שלא יהיה בעל קרי. וראיתי לרש"י בפ"ג דברכות (דף כ"ב) שכתב ובועלי נדות אם טבלו לקריין לדברי תורה הטבילה אינו עולה להם לטהרם מטומאת בועל נדה שהיא שבעה ימים אבל לתקנת עזרא עולה להם כו' הרי לך התירוץ האחד שכתבנו ונראה שגם התירוץ האחר ניתן להאמר. ודע דבפ"ב דנדה (דף ט"ו) אמרינן רבי יהודה בנו של ריב"ז אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת והקשו ותיפוק לי דהוי בעל קרי ותירצו בשלא גמר ביאתו אע"פ שלא הוציא ש"ז טמא משום בעל קרי ויש לנו בזה אריכות דברים (*א"ה עיין בפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב) ומ"מ למדנו דאיכא בועל נדה דאינו בעל קרי והתוס' ג"כ בפ"ג דמועד קטן (דף ט"ו) ד"ה ובועלי נדה מדבריהם דלא משכחת בועל נדה שלא יהיה בעל קרי ודבריהם תמוהים כמו שכתבנו גם מה שכתבו בסוף הדבור ובתוס' פירשו דכיון דטומאת נדה מכח קרי ר"י מודה דבעי טבילה ע"כ גם בזה דבריהם תמוהים דטומאת בועל נדה לאו משום קרי היא וצ"ע:

הלכה ה

החיל משלחין ממנו כו'. כתב מרן ומה שהוסיף רבינו ובועלי נדות ברייתא בפסחים כו'. והיא משנה בסוף זבים:

הלכה יז

יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה כו'. אני תמיה על זה דקרא דואם לא יכבס באוכל נבלה כתיב דמטמא בגדים בשעת אכילתו והבגדים הם ראשון לטומאה וכמבואר ועלה דהאי קרא הוא דאמרינן בת"כ על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים. ובריש ספרא ומייתי לה הרא"ם והרב קרבן אהרן אהאי קרא דואם לא יכבס אמרינן על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדים במ' או אינו אלא אף על כיבוס בגדים ענוש כרת אמרת ק"ו ומה מת חמור לא ענש בו על כיבוס בגדים האוכל מנבלה קלה דין הוא שלא יענש על כיבוס בגדים ע"כ. והנה מברייתא זו מוכח בהדיא דבגדים הנוגעים במת ובגדים הנוגעים בנבלה דינם שוה שחייבים מלקות ופטורים מכרת וכעת צ"ע. עוד אני תמיה בדברי רבינו הללו מהא דתנן ר"פ בנות כותים והכותים מטמאים משכב תחתון כעליון כו' ואין חייבין עליהם על ביאת מקדש ע"כ. והנה בועל נדה אינו עושה משכב אב לטמא אדם וכלים אלא ראשון לטומאה הוא משכבו של בועל נדה וכדאיתא התם (דף ל"ג) וכן פסק רבינו רפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב דמשכב בועל נדה הוא ולד הטומאה ואינו מטמא אלא אוכלים ומשקין בלבד ולפי מ"ש רבינו דבגדים שהם ראשון לטומאה אין שום חיוב עליהם על ביאת מקדש מאי איריא דנקט

במתניתין דמשכב הכותים שטומאתם בספק אין חייבין עליהם על ביאת מקדש אפי' משכב דבועל נדה בודאי אין חייבין עליהם על ביאת מקדש. ואפשר לומר דהאי דתנן ואין חייבין אריאשא דמתני' קאי דתנן בנות כותים נדות מעריסתן והני אי לאו דטומאתם מספק היו חייבין על משכבן על ביאת מקדש לפי שמשכב הנדה הוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים וכמבואר. ואע"ג דמסוגית הגמרא (דף ל"ג) נראה דמאי דתנן ואין שורפין קאי עלה דמשכב הכותים ולפי זה גם חלוקת ואין חייבין עלה קאי ולפי זה הדרא קושיין לדוכתא הא לא קשיא משום דהני תרי חלוקות דאין חייבים ואין שורפין אכולה מתני' קאי בין אבנות כותים ולכותים עצמם והכי קתני אין חייבים עליהם ואפילו על משכב בנות כותים לפי שטומאתם מספק ולעולם דלמשכב הכותים לא איצטריך לאשמועינן אלא עיקר הדין דאתא לאשמועינן הוא במשכב בנות כותים שהוא אב הטומאה וכן מאי דתנן ואין שורפין קאי עלה דכולה מתניתין בבנות כותים וכותים אלא דבגמרא לא הוקשה להם דאמאי אין שורפין על הספק בבנות כותים משום דמתניתין דבנות כותים ר"מ היא דחייש למיעוטא וכדאיתא בגמרא אבל לרבנן אינן נדות מעריסתן. ולפי זה נהי דר"מ חייש למיעוטא אבל מ"מ אפשר דס"ל דאין שורפין על מיעוטא ולא דמי להההיא דתנן על ששה ספיקות שורפין, דהתם לא הוה מיעוטא. אך מאי דקשיא להו בגמרא הוא על משכב הכותים דאמאי אין שורפין דהא לא הוי מיעוטא ומאי שנא מההיא דתנן על ששה ספיקות שורפין. ותירצו דמתני' מירי בכותי שטבל כו'. שוב ראיתי להרב תי"ט שכתב דמאי דתנן ואין חייבין הוא מכת מרדות דבעלמא חייבים מכת מרדות בבגדים שהם ראשון לטומאה והכא פטורים לפי שהם ספק טמאים ואין דבריו נכונים בעיני. ודע שראיתי לרש"י ז"ל בפרק הנחנקין (דף פ"ח) אההיא דאמרי' רבי יונתן בן אבטולמוס אומר מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה כו' וכתב שם רש"י והיכא דפרח בבגד כולו והכניסו למקדש כו' לרבנן חייב כו' וזה הוא הפך מהת"כ והסיפרא דאמרו דעל כיבוס בגדים ליכא כרת והתם גבי זקן ממרא קאי דלא מיחייב אלא בדבר שזדונו כרת ואפשר דמאי חייב חייב מלקות קאמר היכא דהכניס הבגד וזקן ממרא נהרג על זה משום דאתי לידי חיוב כרת דומיא דההיא דאמרינן היכא דנחלקו במכות אם הוא בג' או בכ"ג דחייב הממרא וכמו שפירש"י שם ודו"ק:

הלכה יט

טמא שנכנס למקדש דרך גגות וכו'. ברייתא פ"ב דשבועות (דף י"ז) ונראה דאם שהה שם שיעור השתחויה דחייב אף שנכנס דרך גגות דלא גרע מטהור שנכנס ונטמא שם דקי"ל דאם שהה חייב אף דלא קרינן ביה ואל המקדש לא תבא וראיה לזה מההיא דאמרינן

שם בגמרא אלא דק"ל טמא ששימש במיתה היכי משכחת לה אי דלא שהה היכי עביד עבודה אי דשהה בר כרת הוא. והוצרכו לאוקומה בטמא שהפך בצינורא. ואי אמרת דכל שנכנס דרך גגות אף ששהה פטור אימא דמשכחת לה לטמא ששימש במיתה בנכנס דרך גגות. אלא ודאי דס"ל לסתמא דש"ס דכל ששהה חייב משום ביאה אף שנכנס דרך גגות ומש"ה פריך דלא משכחת לה טמא ששימש במיתה דאי לא שהה דלא מיחייב משום ביאה היכי עביד עבודה ואי דשהה בר כרת הוא לעולם אף שנכנס דרך גגות ומ"ש רש"י וז"ל היכי משכחת לה דאין בה כרת ע"כ בנטמא בעזרה הוא דמשכחת לה וכו'. לעולם דאף בנטמא בחוץ ונכנס דרך גגות משכחת לה אלא דכל כה"ג היינו נטמא בעזרה וזהו שסיים רש"י דאי בנטמא בחוץ ונכנס מיחייב כרת בכניסתו ע"כ הרי שלא שלל רש"י אלא נטמא בחוץ ונכנס כלומר דרך כניסה אבל כל שלא נכנס דרך כניסה היינו נטמא בעזרה. ולפי המסקנא משכחת לה טמא ששימש במיתה בנטמא בעזרה או בנטמא בחוץ ונכנס דרך גגות דהני תרי גווני חד דינא אית להו וכדכתיבנא. וכי תימא מנ"ל הא אימא דלעולם כל שנכנס דרך גגות אפי' אם שהה פטור ומאי דלא אוקי אביי לטמא ששימש דהוא במיתה בנכנס דרך גגות הוא משום דרצה לתרץ כפי סברת רבי זירא דלא נחית לאוקומי להא דטמא ששימש בנכנס דרך גגות כי אם בשנכנס כדרכו ונטמא שם והיה רוצה להוכיח דשיעורא גמירי מש"ה הקשה לו אביי דאפי' כפי סברתך דלא בעית לאוקומה בנכנס דרך גגות כי אם בנטמא בעזרה עדיין אין להוכיח דשיעורא גמירי דאימא דמשכחת לה בהפך בצינורא אבל לעולם דמשכחת לה נמי בנכנס דרך גגות ועבד עבודה דמשום ביאה פטור אפי' אם שהה דהא על כרחיך אית לן למימר דאביי תירץ כפי סברת רבי זירא דאי לא תיקשי מה שהקשו התוס' דהא איכא נפקותא טובא דהא קיימי לן חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ועוד נפקא מינה כגון שהזיד בשימוש טומאה ושגג בביאת מקדש אלא ע"כ דאביי כפי שיטת רבי זירא דלא נחית להני נפקותות תירץ לו וא"כ אין להוכיח מכאן דנכנס דרך גגות דאם שהה חייב והר"ן בחידושיו הוקשה לו קושיית התוס' דהא איכא נפקותא טובא ותירץ דאין ה"נ אלא דחד מתרי ותלת טעמי נקט ע"כ וא"כ אין להוכיח מסוגיא זו מדלא נקט נפקותא אחרת דהא ע"כ איתא נפקותות אחרות וכמו שכתבו התוס' והר"ן מ"מ נראה לי דאף כפי תירוץ אביי יש להוכיח דין זה שכתבנו משום דאיכא לאקשויי התינח דתירץ אביי לטמא ששימש דמשכחת לה בנטמא בפנים והפך בצנורא דרך יציאתו אלא הא דקי"ל דטבול יום ששימש במיתה וגמרינן לה חילול חילול מתרומה וכדאיתא סוף פרק הנשרפין (דף פ"ג) היכי משכחת לה דהא קי"ל דטבול יום שנכנס למקדש חייב וכדתנן פי"א דפרה

מ"ד ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב ונפקא לן מדכתיב טמא יהיה לרבות טבול יום וכדאיתא פ"ו דנזיר (דף מ"ה) וא"כ לא משכחת טבול יום ששימש במיתה דאי בנטמא בחוץ וטבל הרי נתחייב כרת בכניסתו ואם נטמא בפנים אין זה טבול יום ודוחק גדול הוא בעיני לומר דנטמא בפנים וטבל שם תיכף ומיד בלתי שהייה והפך בצינורא דבשלמא לרבי זירא ניחא דלדידיה שיעורא גמירי ומשכחת לה בנטמא בפנים וטבל שם ואניס נפשיה בקצרה ועביד עבודה אלא לאביי דס"ל דלא גמירי שיעורא קשה מטבול יום וכי תימא דלקושיית טבול יום יתורץ דמשכחת לה בהני נפקותות שכתבו התוס' והר"ן מ"מ קשה דאמאי לא תירץ אביי תירוץ כולל לכל הטמאים ורבי זירא דלא נחית להני נפקותות אמאי לא חזר והקשה לאביי מטבול יום להוכיח סברתו דגמירי שיעורא ומה שתירץ אינו מעלה ארוכה לטבול יום. עוד יש לתמוה לרבי זירא ולאביי אליבא דהראב"ד דאית ליה דמחוסר כפורים ששימש במיתה היכי משכחת לה דהא איהו אית ליה דמחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב וכדתניא בפרק הקומץ רבה (דף כז) מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת וא"כ לא משכחת כלל מחוסר כפרה ששימש במיתה ואניס נפשיה בקצרה לא שייך הכא משום דאם נטמא בפנים הא בעי ספירת ימים ואחר ימי הספירה צריך שיטבול ויעריב שמשו ואח"כ יביא כפרתו וא"כ לא משכחת לה מחוסר כפרה ששימש שנטמא בפנים ואם נטמא בחוץ הא משעת כניסתו נתחייב כרת וא"כ הא דקי"ל דמחוסר כפרה ששימש במיתה לא משכחת לה וא"כ יש לתמוה על רבי זירא דאיך הוליד דין מחודש דשיעורא גמירי מהא דקי"ל דטמא ששימש במיתה ולא אשכח לה פתרי אם לא שנאמר דגמירי שיעורא והא אכתי קשה דמחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ומה שנתרץ למחוסר כפורים נתרץ לטמא ששימש, אשר על כן נראה דודאי לכ"ע אית להו דמשכחת טמא ששימש במיתה בנכנס דרך גנות אלא דס"ל דאם שהה חייב דומיא דנטמא בפנים ולא נעלם מרבי זירא אלא דלא אשכח עבודה בפחות מכדי שהייה ועל זה הקשה דטמא ששימש דבמיתה היכי משכחת לה והאי טמא דנקט הוא כולל לכל הטמאים טמא שרץ או טבול יום או מחוסר כפורים דכולהו איקרו טמא טבול יום מדכתיב ובא השמש וטהר מכלל דעד השתא טמא הוא וכתיב טמא יהיה ואמרינן לרבות טבול יום ומחוסר כפורים נמי איקרי טמא דכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל דעד השתא טמאה היא וכתיב עוד טומאתו בו ודרשינן מינה לרבות מחוסר כפורים אלמא כולהו איקרו טמא וכדכתיבנא ועל זה הוקשה לרבי זירא כל הטמאים הללו ששמשו דהוו במיתה היכי משכחת להו דאי נטמאו בחוץ ונכנסו כדרכם הא משעת כניסה חייבי כרת נינהו אלא ודאי דמיירי

בנטמאו בפנים או בשנכנסו דרך גגות דליכא חיובא משום הכניסה. אלא דאכתי קשה דכולהו בשהה חייבין והשתא לא ימנע אם שהו בר כרת הוו משום ביאת מקדש ואם לא שהו הא לא עבוד עבודה דליכא עבודה בפחות מכדי שהייה אלא ודאי דשיעורא גמירי ואם כן משכחת לה לכל הטמאים ששמשו דהוו במיתה בכי האי גוונא דאניס נפשיה וטמא שרץ בנטמא בפנים ואניס נפשיה וטבול יום ומחוסר כפורים בנכנס דרך גגות ואניס נפשיה אלא אי אמרת דלא גמירי שיעורא לא משכחת לשום טמא ששימש דהוא במיתה ואביי הקשה לו דמשכחת להו בהפך בצינורא דהיא עבודה דלא שהה וא"כ משכחת להו לכל הטמאים ששמשו דבמיתה בכי האי גוונא דהיינו טמא שרץ שנטמא בפנים והלך בדרך קצרה ודרך הליכתו הפך בצינורא וטבול יום ומחוסר כפורים שנכנסו דרך גגות והלכו בדרך קצרה ובהליכתם בקצרה הפכו בצינורא באופן דבין רבי זירא ובין אביי באו ליישב כל הטמאים היכי משכחת להו דאם שמשו דהוו במיתה וא"כ יש להוכיח שפיר מסוגיא זו דאף בנכנס דרך גגות אם שהה חייב וכמו שכתבנו בתחילת דברינו. וראיתי להראב"ד ז"ל בפ"ד מהלכות אלו דין ד' שכתב א"א כיון שטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה והא איכא נמי כרת בשביל ביאת מקדש ואיני מוצא אותו אלא בבמה אי נמי שעשה בית יד ארוכה לצינורא והפך באיברים מבחוץ ע"כ. וראיתי למרן ז"ל שם שהביא דברי הראב"ד הללו וכתב ויש לתמוה כיון דקושיא זו לכ"ע איתא למה כתבה בהשגות כאילו היא פרטית לרבינו ונ"ל שמכח קושיא זו היה אפשר לפרש דהא דתנן בפי"א ממס' פרה ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב היינו חייב מלקות אבל מכרת פטור מאחר שטבל אבל לרבינו שכתב חייב כרת קשיא עכ"ד. ודברי מרן הללו שגבו ממני שאם תמיהת הראב"ד היא על רבינו שכתב דטבול יום שנכנס למקדש בכרת א"כ היה לו לקבוע השגתו בפרקין כי שם כתב רבינו דין זה אבל מה שכתב דטבול יום ששימש שהוא במיתה הוא דבר מוסכם אין בו חולק. גם מ"ש דחייב דמתניתין היה אפשר לומר דחייב מלקות קאמר הנה מלבד דלישנא דחייב מורה דחייב כרת קאמר עוד יש להכריח דבר זה דהא בפ"ו דנזיר נפקא לן דין זה מדכתיב טמא יהיה ודרשינן דקרא אתא לרבות טבול יום וכיון דמהאי קרא ילפינן לה פשיטא דחייב כרת מאחר שהכתוב קראו טמא ותו קשה דאיך יתכן לומר דהראב"ד הוה סלקא דעתיה לומר דטבול יום אין בו כרת דהא איהו אית ליה דאפילו מחוסר כפרה שהוא יותר קל מטבול יום הוא בכרת וכמו שכתב בפרקין דין ט' ותו דבהדיא תניא בפרק הקומץ (דף כ"ז) מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ואין צריך לומר טבול יום ע"כ, הרי לך הדבר מפורש

שטבול יום הוא בכרת והנה מכל מה שכתבנו נתבאר שדין זה שכתב רבינו שטבול יום הוא בכרת הוא דבר מוסכם אין דרך לנטות ממנו ימין ושמאל וא"כ הדרא קושיית מרן לדוכתה דלמה כתבה הראב"ד לקושיא הלזו בהשגות כאילו היא פרטית לרבינו. והנראה אצלי בכוונת דברי הראב"ד הוא שהוקשה לו על רבינו שכתב בדין הקודם והיאך אפשר לו לעבוד ולא ישהה כו' כגון שנטמא בעזרה ויצא בקצרה וביציאתו הוה צנור בידו והפך בו אבר כו' ואח"כ כתב וכן טבול יום שטבל ועבד כו' וחייב מיתה ומשמע מדבריו דבמה שכתב בתחלת דבריו ניחא נמי לטבול יום ועל זה תמה ואמר דבטבול יום לא משכחת לה שיתחייב מיתה על העבודה אלא בבמה א"נ שעשה בית יד ארוכה לצינורא והפך באיברים מבחוץ ויש לדקדק בדברי הראב"ד כיון דמוקי לה בעומד חוץ לעזרה ועושה בית יד ארוכה אמאי איצטריך לומר שהעבודה היא הפוך האיברים דע"כ לא איצטריך לאביי לומר דהעבודה היא הפוך האיברים אלא משום דמוקי לה בעומד בעזרה ולא אשכח עבודה בלתי שהייה כי אם הפוך האיברים אבל להראב"ד דמוקי לה בעומד בחוץ ועשה בית יד ארוכה הוה מצי לאוקומי בשאר עבודות כגון שהקטיר איברים או סדר שני גזרי עצים ע"י כלי ארוך ועוד יש לדקדק דאמאי לא מוקי לה אביי בכי האי גוונא דהראב"ד ולר' זירא נמי קשה דמנא ליה להכריח דין זה דשיעורא גמירי אימא דמשכחת לה בכי האי גוונא ותו קשה לר' זירא דמה יענה לקושיית טבול יום היכי משכחת לה וכיון דמוכרח הוא ליישב קושית טבול יום בכי האי גוונא דכתב הראב"ד א"כ מנא ליה להוליד דין זה דשיעורא גמירי הא במאי דנתרץ לטבול יום היכי משכחת לה בההוא גוונא נמי משכחת לה לכל הטמאים ומיהו לקושיא זו כבר כתבנו לעיל דאי אמרינן דשיעורא גמירי משכחת לה נמי לטבול יום ששימש במיתה כגון שנטמא בפנים וטבל ועבד ורץ בקצרה ושיעור הטבילה והעבודה היה פחות מכדי הילוך בינוני בקצרה אך הנראה אצלי הוא דס"ל להראב"ד דע"כ לא אמרינן דמהני אף אם היה עומד בחוץ אלא דוקא גבי הפוך איברים שאינה הכרחית ואף דזר וטמא העושה אותה חייבים מיתה מ"מ לא מצינו בשום מקום דאיכא חיוב בהיפוך איברים וכבר עמדתי על זה בספר רביעי סי' י"ט (*א"ה תמצאנו בפ"ו מה' תמידין ומוספין דין א' יע"ש) אבל בשאר עבודות פשיטא דלא מהני אלא בעומד בעזרה דדוקא גבי שחיטה קי"ל דאם היה השוחט בחוץ דמהני וכמו שפסק רבינו פ"א מהלכות פסולי המוקדשין ונפקא לן מדכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' ודרשינן בן הבקר לפני ה' ואין השוחט לפני ה' אבל בשאר עבודות בעינן שיהיה העובד לפני ה' ואפשר דטעמא דשחיטה הוא משום דשחיטה לאו עבודה היא וכדאיתא בכמה דוכתי ואפילו בשחיטה אינו דבר מוסכם אלא הוא מחלוקת תנאים

וכדאיתא בריש פ"ג דזבחים (דף ל"ב) ומ"מ נראה דבשאר עבודות בעינן שיהיה העובד בפנים דומיא דקבלה דבעינן שיהיה המקבל בפנים וכדאיתא בפרק איזהו מקומן (דף מ"ט) וכ"כ רבינו בריש פ"א מהל' פסולי המוקדשין דין י"ב יע"ש. ומלבד כל זה היה נ"ל דלא משכחת עבודה בעומד בחוץ ע"י בית יד ארוך משום דהוי לקיחה ע"י דבר אחר וההקטרה בעינן שיקח האיברים בידו ויקטירם וכן שני גזרי עצים וכן הקטרת היה בידו ולא ע"י דבר אחר וכן ההזאות לא משכחת להו ע"י דבר אחר ואיני מאריך בזה לפי שיש בדינים אלו אריכות דברים ועיין בפרק לולב הגזול (דף ל"ו) ובמה שכתבו התוס' שם יע"ש. ומ"מ העולה מתוך מה שכתבנו הוא דאי אפשר לשום עבודה הכרחית שיהיה העובד בחוץ ומש"ה הוכרח הראב"ד לומר דהעבודה שעושה הטבול יום בהיותו עומד בחוץ היא היפוך האיברים והנה ר' זירא נעלם ממנו עבודה זו דהיפוך איברים ואפשר שהיה סבור דכיון דאינה עבודה הכרחית אין הזר ולא הטמא חייב מיתה עליה ומש"ה הוקשה לו דטמא ששימש במיתה היכי משכחת לה והוקשה לו בין מטמא סתם בין מטבול יום דהיכי משכחת להו ובבמה לא ניחא ליה לאוקומי לקראי דודאי לא מיתוקמי בדבר שאינו נוהג לדורות והראב"ד ג"כ לא סמך עצמו על תירוץ זה דמשכחת לה בבמה אלא על התירוץ השני דמשכחת לה בעומד בחוץ אלא שכתבו לרווחא דמילתא לומר דבבמה משכחת לה כפשטא דהא לא הוזהרו טמאים ליכנס בבמה ואיכא אזהרה לטמא העובד בבמה ועיין במה שכתבתי בספר ראשון סי' מ"ו (*א"ה תמצאנו בפ"א מה' קרבן פסח דין ג' יע"ש) וכן לא הוה מצי לאוקומי כגון שהיה הטמא בחוץ ועשה עבודה ע"י כלי משום דס"ל דכל עבודה הכרחית לא משכחת לה שתיעשה ויהיה העובד בחוץ ולאוקומי בהיפוך איברים לא הוה מצי לאוקומה משום דאיהו ס"ל דלאו עבודה היא וכמו שכתבנו ומש"ה לא אשכח פתרי לטמא ששימש דבמיתה אם לא שנאמר דשיעורא גמירי ובזה ניחא לכל הטמאים בין לטמא סתם או לטבול יום משכחת לה דאניס נפשיה בקצרה וכמו שכתבתי לעיל ובא אביי והקשה לו דכיון דקאמר רב הונא זר שהפך בצנורא חייב אלמא עבודה היא לגבי זר והוא הדין לגבי טמא וא"כ שפיר משכחת לה לטמא ששימש דבמיתה כגון שנטמא בפנים והפך בצנורא דרך הליכתו א"נ שהיה עומד בחוץ והפך בצנורא לפנים ובזה ניחא נמי לטבול יום ואביי לא חידש אלא דהיפוך איברים היא עבודה שחייבין עליה מיתה הזר והטמא וכיון שלמדנו שחייבין עליה א"כ שפיר משכחת לכל הטמאים שיהיו חייבין מיתה על העבודה כגון שהיה עומד בחוץ והפך בצנורא באופן שהשגת הראב"ד היא לרבינו דכיון דהוא הביא דין הטבול יום אם כן לא הוה ליה למימר כגון שנטמא בעזרה כו' דבמציאות זה אינו מעלה ארוכה לטבול יום

ששימש שהוא במיתה והוה ליה למימר כגון שהיה בחוץ והפך בצנורא לפנים ובזה הוה ניחא גם לטבול יום ואף דבגמרא קאמר אביי משכחת לה כגון שבא בקצרה והפך בצנורא היינו משום דבגמרא לא מיירי אלא בטמא סתם לא בטבול יום וכיון שכן אין צורך לומר דמיירי בעומד בחוץ ועשה בית יד ארוכה אלא דמיירי כפשטה שבא בקצרה והפך בצנורא ולעולם דטבול יום לא משכחת לה אלא בעומד בחוץ והפך האיברים לפנים אך רבינו שהביא דין טבול יום סמוך לו הוה ליה למינקט מציאות שיצדק לכל הטמאים אף לטבול יום דהיינו שעומד בחוץ והפך בצנורא האיברים לפנים:

עוד נראה לי לומר בכוונת השגת הראב"ד הלזו שהיא הקדמה להשגה הבאה אחריה דהיינו על מה שכתב רבינו דמחוסר כפורים שעבד אינו חייב מיתה והראב"ד הרבה להשיב עליו מכמה מקומות דמחוסר כפורים שעבד חייב מיתה וגבי ביאת מקדש נמי נחלקו בזה דרבינו סובר דמחוסר כפורים שנכנס למקדש פטור וכמ"ש בפירקין דין ט' והראב"ד שם השיגו בזה יע"ש נמצא דלרבינו מחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים ואינו חייב לא משום ביאת מקדש ולא משום עבודה והראב"ד ס"ל דהוא בכלל הטמאים וחייב משום ביאת מקדש ומשום עבודה והיה עולה על הדעת דמה שהכריחו לרבינו לומר דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים הוא מהך סוגיא דשבועות דלא אשכחו פתרי לטמא ששימש דבמיתה כי אם בהיפוך צנורא ואי אמרת דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים א"כ מחוסר כפורים ששימש דבמיתה לא משכחת ליה דתירוצא דהפך בצנורא לא שייכא כלל גבי מחוסר כפורים וכמו שכתבנו למעלה וא"כ ע"כ אית לן למימר דאביי ס"ל דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים לחייבו משום ביאת מקדש ומשום עבודה ואף שיש סוגיות מורות דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים מ"מ אפשר דרבינו סמך עצמו על סוגיא זו דשבועות דרבי זירא ואביי דבתרא הוא סבירא להו דמחוסר כפורים דזב לאו כזב הוא ופסק כוותייהו לזה בא הראב"ד לומר דאי משום הא לא איריא כלל דהא לדידך נמי תיקשי כיון שטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה דהא אף רבינו מודה דטבול יום הוא בכלל הטמאים בין לביאת מקדש בין לעבודה וכמבואר בדבריו וא"כ לא משכחת טבול יום ששימש במיתה אלא או בבמה או בעושה בית יד ארוך לצנורא והפך באיברים מבחוץ וא"כ אף מחוסר כפורים לעולם אימא לך שהוא בכלל הטמאים ומשכחת לה מחוסר כפורים ששימש במיתה בכי האי גוונא וכיון דאזדא ליה לרבינו סייעתא הלזו דסוגיא דשבועות תמה עליו איך פסק דמחוסר כפורים ששימש דאינו במיתה מאחר דאיכא כמה סוגיות המורות דמחוסר כפורים דזב הוי כזב וכמבואר בדבריו באופן דליכא קושיא על הראב"ד דלמה הביא

קושיא זו בהשגות מאחר שאינה פרטית לרבינו דכוונת הראב"ד אינו אלא לשלול דלא נימא דטעמיה דרבינו הוא משום דסמך עצמו על סוגיא הלזו דשבועות דליתא וכמו שכתבנו ומ"מ כפי שיטת הראב"ד דלא אשכח פתרי לטבול יום ששימש דבמיתה אלא בהני גווני דכתב עדיין יש להכריח מסוגיא זו כסברת רבינו דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים ונהי דמדברי אביי אין להוכיח כלל וכמו שכתבנו דמה שנתרץ אליבא דאביי לטבול יום נתרץ גם כן למחוסר כפורים אך מדברי ר' זירא יש להכריח דהא ר' זירא מכח קושיא דטמא ששימש דבמיתה היכי משכחת לה הכריח דשיעורא גמירי ויש לתמוה עליו דנהי דתירוצא דאביי דהפך בצינורא נעלם ממנו או שהיה סבור דהיפוך איברים אינה עבודה להתחייב עליה מ"מ איך נחה דעתו בתירוץ זה דשיעורא גמירי וכי לא ידע דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאין וא"כ תיקשי מחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ובשלמא אטבול יום לא קשה מידי משום דבאוקימתא זו דשיעורא גמירי ניחא נמי לטבול יום אך למחוסר כפורים אינו מעלה ומוריד כלל תירוץ זה דשיעורא גמירי וכמבואר ואם כן מוכרחים אנו לומר תירוץ אחר ליישב קושיית מחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ומה שנתרץ למחוסר כפורים נתרץ גם כן לטמא ששימש ומנא ליה לרבי זירא להוליד דין מחודש כזה דשיעורא גמירי מאחר שתירוץ זה אינו מעלה ארוכה לכל הטמאים ומכח קושיא זו נראה דיש להכריח דר' זירא מעולם לא הוה קשיא ליה ממחוסר כפורים משום דאיהו סבירא ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים ואינו חייב לא משום ביאת מקדש ולא משום עבודה ולא היה קשיא ליה אלא מטמא סתם או מטבול יום דהוא בכלל הטמאים דהיכי משכחת להו דאם שמשו דהם במיתה והוה ניחא ליה דכיון דשיעורא גמירי משכחת להו דאם שמשו הוו במיתה וכמו שכתבנו לעיל באופן שיש להכריח מכאן דר' זירא ס"ל דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים וכסברת רבינו ונראה דהראב"ד לא הוקשה לו מדברי ר' זירא משום דאף שנאמר דר' זירא אית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים מ"מ פשיטא שאין לפסוק כמותו ולדחות כמה סוגיות המורות בהיפך דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים אך מדברי אביי הוקשה אליו משום דאם היינו אומרים דיש להכריח דאביי אית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים היה עולה על הדעת שיש לפסוק כמותו משום דמריה דתלמודא הוא ובתראה הוא לזה בא לתרץ ולומר דע"כ אין מדברי אביי שום הכרח לומר דאית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים. ומיהו אף שכתבנו דמדברי ר' זירא יש להוכיח דאית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים הוא דוקא אליבא דהראב"ד דלא אשכח פתרי לטבול יום ששימש דבמיתה אלא בהני גווני דכתב אך לפי

מה שכתבנו לעיל דמשכחת לה לטבול יום ששימש בנכנס דרך גגות תו ליכא קושיא כלל לר' זירא ממחוסר כפורים דלעולם ר' זירא הוקשה לו מכל הטמאים אף ממחוסר כפורים דהיכי משכחת להו דבמיתה ואיהו ס"ל דלא משכחת עבודה בלתי שיעור שהייה ועל זה הוקשה לו דהיכי משכחת לה דאי בנכנס דרך גגות הא כל ששהה חייב וכל שעבד הרי שהה אלא ודאי דשיעורא גמירי ובזה משכחת לה לכל הטמאים שיתחייבו מיתה על העבודה ואפילו מחוסר כיפורים וכגון שנכנסו דרך גגות וכמו שהארכנו בזה לעיל בתחלת דברינו. ובאמת נוראות נפלאתי על הראב"ד אמאי לא קאמר דמשכחת לה לטבול יום ששימש דבמיתה כגון שנכנס דרך גגות דהא הלכה פסוקה היא דנכנס דרך גגות אינו חייב משום ביאת מקדש ובאוקימתא זו הוה ניחא קושייתי דמחוסר כפורים היכי משכחת לה בין לר' זירא בין לאביי וכמו שכתבנו. ואפשר לומר דהראב"ד ס"ל דכל הנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור ולפי זה הוקשה לו דלמה נדחק אביי לומר דמיירי בהפך בצנורא אימא דמיירי בסתם עבודה וכגון שנכנס דרך גגות דאפילו שהה כל היום כולו פטור משום ביאת מקדש וחייב על העבודה אלא ודאי מדלא אוקמה אביי בהכי שמעת מינה דלא ניחא ליה לאוקומי לקרא בנכנס דרך גגות דהוא מילתא דלא שכיחא ומש"ה אוקמיה לקרא בהפך בצנורא. ולפי זה כשהוקשה לו להראב"ד מטבול יום לא קאמר דמשכחת לה בנכנס דרך גגות אלא בעומד בחוץ ומיירי בהפך בצנורא דוקא ולא בשאר עבודות וכמו שכתבנו למעלה ואם כן נמצא שדברי הראב"ד הם נכללים בדברי אביי דלכולהו קרא מיירי בעבודה דהיפוך איברים אלא דאביי מיירי בטמא סתם ומש"ה קאמר כגון שבא בקצרה והראב"ד דמיירי בטבול יום אוקמה בעומד בחוץ אבל לכולהו קרא לא מיירי אלא בעבודה דהיפוך איברים. שוב נתיישבתי בזה וראיתי שיישוב זה שכתבנו לדעת הראב"ד אינו מתיישב דמלבד מה שכתבנו דלדעת הראב"ד כל שנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור הוא דבר זר בעיני עד מאד דכיון דקי"ל דכל שנטמא בפנים אם שהה חייב אף דליכא ביאה למה יגרע נכנס דרך גגות שיפטר אם שהה והנה דבר זה לא ניתן להאמר כלל כפי דעתי. זאת ועוד קשה לי דכי היכי דכתב דמשכחת לה בבמה והנה תירוץ זה דבמה אין לו שום שייכות כלל עם דברי אביי הכי נמי הוה ליה למימר אוקימתא זו דנכנס דרך גגות אף דמיירי בעובד איזו עבודה שיהיה ואין לה שום שייכות עם דברי אביי וכי יעלה על הדעת דניחא טפי לאוקומי לקרא בבמה שהוא דבר שאינו נוהג לדורות מלאוקומי בנכנס דרך גגות סוף דבר דברי הראב"ד שגבו ממני וצריכים אצלי תלמוד:

ודע שראיתי למרן ז"ל שכתב על דברי הראב"ד הללו שהקשה דהיכי משכחת לה טבול

יום ששימש במיתה דיש לומר דיש במיתה בידי שמים משא"כ בכרת דכרת היינו שאינו מגיע לס' שנים כו' ואיכא נמי כרת דיומי ומיתה בידי שמים אין לה זמן קבוע ועוד יש ביניהם דכרת הוא וזרעו נכרתים מה שאין כן במיתה בידי שמים ע"כ. ותמהני עליו דהא כפי שני התירוצים הללו דיותר חומרא יש בכרת ממה שיש במיתה בידי שמים שאין במיתה בידי שמים מה שיש בכרת אבל יש בכרת מה שיש במיתה בידי שמים ונוסף עליו דברים רעים וא"כ קושיית הראב"ד במקומה עומדת דכיון דנתחייב כרת בשביל ביאת מקדש היכי משכחת לה שיתחייב מיתה בידי שמים על העבודה הרי נתחייב כרת על הכניסה ויש בכלל מאתים מנה ואם היה הדין בהיפך שעל ביאת מקדש היה חייב מיתה בידי שמים ועל העבודה כרת היה ניתן להאמר תירוץ מרן דאיצטריך לומר דאם עבד ניתוסף לו חומרא אחרת דחייב כרת אבל כיון שהדין הוא בהיפוך אין דברי מרן מעלים ארוכה לקושיית הראב"ד, זאת ועוד קשיא לי על כל דברי מרן ואף כפי תירוץ האחרון דאית ליה דיש חומרא במיתה בידי שמים מה שאין בכרת דאם כן מי דחקו לאביי לאוקומי לקרא בהיפוך האיברים דוקא אימא דקרא איירי בכל העבודות ואיצטריך קרא לחייבו מיתה בידי שמים על העבודה לפי שיש במיתה בידי שמים מה שאין כן בכרת מאחר שכפי דבריו מוכרחים אנו לומר תירוץ זה לקושית טבול יום ותו רבי זירא דהוליד דין מחודש דשיעורא גמירי מכח קושיא דטמא ששימש במיתה היכי משכחת לה וכי לא ידע חילוקי דינים אלו דיש במיתה בידי שמים מה שאין כן בכרת דנהי דההיא דרב הונא דזר שהפך בצנורא דחייב לא גמיר אבל כל כי האי מילתא דיש הפרש בין כרת למיתה בידי שמים היעלה על הדעת שנעלם ממנו א"ו שחילוקים אלו שכתב מרן בין כרת למיתה בידי שמים אינם מעלים ארוכה לקושייתו ואביי נמי הכי ס"ל ומש"ה הקשה הראב"ד מטבול יום ודברי מרן צ"ע: ודע שזה שכתבנו לעיל דאם נכנס דרך גגין אם שהה חייב נראה דיש להביא ראיה לדין זה ממה שכתבו התוס' ריש פרק כל הפסולין (דף ל"א) * שהקשה ה"ר אפרים דהיכי משכחת לה שחיטה בטמאין שיהיה סכין ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל והאריכו הרבה בתירוץ קושיא זו וכתבו בסוף דבריהם דה"ר אפרים היה מפרש דמשכחת לה בשחט טמא דרך גגין ועליות דלא נתקדשו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס שם ידו ומיהו התינח בקדשים קלים שיכול לתלות הבהמה ולשוחטה אבל בקדשי קדשים לא אפשר דבעינן שחיטה על ירך אם לא שנאמר דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה ע"כ. ויש לדקדק בדבריהם דאם איתא דאם נכנס דרך גגין אפילו שהה פטור מאי דוחקיה לומר דשחט בסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה

ביאה והלא אפילו נכנס שם כל גופו פטור וכן מה שהוקשה להם מקדשי קדשים אי אמרת דאפילו שהה פטור ליכא קושיא דמיירי דנכנס בצפון דרך גגין ושחט כדרכו אלא ודאי דס"ל דלעולם אם שהה חייב וס"ל דשחיטה הוי שיעור שהייה ומש"ה כתבו דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה צ"ל דשחט בסכין ארוכה דאי לא נמצא דהכניס ידו ושהה שיעור שהייה ולדידיה כל שהכניס ידו הוי כנכנס כל גופו וכן בקדשי קדשים הוצרכו לומר דמיירי דעבד בסכין ארוכה מן העליה ועד הגג. ומיהו יש לדחות ראיה זו דיש לומר דלעולם דס"ל דכל שנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור אלא דס"ל דאיסורא מדרבנן איכא וכמו שכתב רבינו ואע"פ שהוא פטור מכרת מכין אותו מכת מרדות ואפילו בכניסה בלתי שהייה איכא איסורא דרבנן וכדמשמע פשטיה דלישנא דרבינו ומש"ה הוצרכו התוס' לומר דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה דמיירי דשחט בסכין ארוכה והן בקדשי קדשים צ"ל דמיירי דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה דאי לא לא משכחת לטמא ששחט דרך גגין דהא אסור ליכנס דרך גגין מדרבנן ולעולם דאיסור תורה ליכא אפילו אם שהה. אך קשה דאם איתא דהתוס' הוקשה להם אפילו מאיסורא דרבנן היכי כתבו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה דמשמע דלמ"ד לא שמה ביאה ניחא דאין צריך לאוקומה בסכין ארוכה והלא לכ"ע איסורא דרבנן איכא וכמו שפסק רבינו בדין י"ח וז"ל וכן טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות ואי אמרת בשלמא דהתוס' לא הוקשה להם אלא מאיסור תורה ניחא דלא הוצרכו לידחק ולומר דמיירי בסכין ארוכה אלא למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה אך אי אמרי' דאפי' דליכא איסור תורה כ"א איסורא דרבנן אכתי הוקשה להם דהיכי משכחת לה לטמא ששחט א"כ אף למ"ד דביאה במקצת לא שמה ביאה צ"ל דמיירי דשחט בסכין ארוכה וא"כ כפי זה שהוכחנו דהתו' לא הוקשה להם אלא מאיסור תורה הדרינן למאי דכתבינן דיש להוכיח מדברי התוספות דאף אם נכנס דרך גגין ועליות אם שהה חייב. שוב התבוננתי בדבר וראיתי דעל כרחין דאף אי ליכא כי אם איסורא דרבנן אכתי הוקשה להם דהיכי משכחת לה לטמא שישחוט דהא בגמרא שם אמרו דטמאים לא ישחטו לכתחילה גזירה שמא יגעו בבשר ואי אמרת דאיכא איסור מדרבנן משום כניסה אכתי קשה דאימא דלכתחילה לא משום דאסור ליכנס מדרבנן ולמה איצטריכו לטעמא דגזירה שמא יגעו בבשר וכן יש להוכיח מדברי התוס' עצמם דאף מאיסור דרבנן הוקשה להם שהרי עיקר קושייתם היא דאיך יתכן שיהיה סכין כל כך ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל ואפילו אם נאמר דמיירי בטבול יום מ"מ עזרת נשים אורכה קל"ה אמה ואיך יתכן שתהיה סכין ארוכה כל כך. והנה הדבר ידוע דכל הני מעלות דהר הבית והחיל ועזרת נשים אינם אלא מדרבנן

דמן התורה ליכא איסור כי אם מעזרת ישראל ולפנים דהיינו משער ניקנור ואם כן על כרחין לומר דהתוספות אף מאיסורא דרבנן הוקשה להם משום דמסוגיית הגמרא מוכח דאי לאו משום גזירה דשמא יגע בבשר לכתחילה נמי היה שוחט הטמא ועל זה הוקשה להם כיון דמדרבנן מיהא אסור לטמא שיכנס לחיל או לעזרת נשים איך יתכן שישחוט הטמא לכתחלה ובסכין ארוכה הוא דוחק גדול לומר שיהיה כל כך ארוכה וכן מוכח בדבריהם שתירצו דהיכא דנטמא בעזרת נשים לא החמירו עליו כו' ולפי זה שהכרחנו דהתוס' אף אי ליכא כי אם איסורא דרבנן הוקשה להם אזדא לה הוכחת התוספות שכתבנו דיש להוכיח מדבריהם דאם נכנס דרך גגין ושהה דחייב דלעולם דפטור ואפ"ה הוצרכו לומר דמיירי בסכין ארוכה משום דאיכא איסורא דרבנן בנכנס דרך גגין אפילו לא שהה וכמו שכתבנו ולפי זה צ"ל דהתוס' פליגי עליה דרבינו וס"ל דלמ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה אפי' איסורא דרבנן ליכא שהרי כתבו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ואי אליבא דרבינו דלעולם איכא איסורא דרבנן אף למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה אם כן לכ"ע צריך לאוקומה בסכין ארוכה: *ובריש חולין גבי טמא במוקדשין בתוס' שם דף ב' ע"ב

ודע שבמה שכתבנו לעיל דהא דממעטינן דרך גגין משום דאינו דרך ביאה שהוא דוקא בדלא שהה אבל אם שהה חייב ניחא לי הא דאמרינן בפרק הקומץ (דף כ"ז) דאיצטריך אל פני הכפורת למעט דרך משופש וקשה דתיפוק ליה משום דכתיב ואל יבוא ודרך משופש אינו דרך ביאה אך במה שכתבנו ניחא דאי משום דכתיב ואל יבא כל ששהה חייב אך כיון דכתיב פני הכפרת ממעט דרך משופש אפילו שהה וא"ת דבסוף פ"ח דזבחים (דף פ"ב) אמרינן תנו רבנן פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין ת"ל אל הקדש פנימה והקשו כיון דאיפסלה בהיכל לפני ולפנים מאי בעי ותירץ אביי לא נצרכה אלא לדרך משופש אמר ליה רבא והא הבאה כתיב בה ואי אמרת דמדרך ביאה לא מימעט דרך משופש אלא בדלא שהה אבל אם שהה לא מימעיט אימא דקרא דפנימה מיירי בנכנס דרך משופש ושהה י"ל דשאני דם דאין לחלק בין שהה ללא שהה וכיון דלא מיפסיל משום כניסתו לאלתר תו לא מיפסל אך גבי ביאת אדם יש לחלק בין שהה ללא שהה משום דכל דלא שהה עדיין הביאה הראשונה קיימת ומשום אותה ביאה אין לחייבו כיון שלא היתה דרך ביאה אך בשהה כבר כלתה ביאה ראשונה וחשיב כביאה שניה:

אך מדברי התוס' נראה דס"ל דכי ממעטינן גבי ביאה ריקנית כל שאינו דרך ביאה הוא אפילו שהה שהרי הקשו דלמה לי קרא דאל פני הכפרת תיפוק לי משום דכתיב ואל יבא והוכרחו לומר דדרך משופש הוי דרך ביאה משמע דס"ל דמאל יבוא ממעטינן כל שאינו

דרך ביאה אפילו שהה מדלא אוקמוה לקרא דאל פני הכפורת בדשהה דלא מימעט מאל יבוא. ומיהו נ"ל דאף דס"ל לתוס' דכל היכא דכתיב ביאה ממעטינן כל שאינו דרך ביאה אף אם שהה מ"מ מודו גבי ביאת טמא דאם נכנס דרך גגין ושהה דחייב וכמו שכתבנו לעיל משום דשאני ביאת טמא דקי"ל דאפי' טהור שנכנס ונטמא שם אם שהה חייב ואע"ג דלא קרינן ביה ואל המקדש לא תבוא שהרי בשעת ביאה טהור היה אפ"ה חייב ואזהרתיה מדכתיב ולא יטמאו את מחניהם וכתיב וישלחו וכמו שכתבו התוס' בפ"ב דשבועות (דף ט"ז) ד"ה תנהו יע"ש ומש"ה היכא דנכנס דרך גגין דין הוא דליחייב אם שהה אע"ג דמשום ביאה פטור משום דחשיב כאילו ניטמא שם דחייב אע"ג דליכא ביאה באיסור אבל גבי ביאה ריקנית כל שאינו חייב משום ביאה תו לא מיחייב שהרי כל שנכנס להיכל או לקדש הקדשים לצורך עבודה וכלתה עבודתו ושהה כל היום כולו לא מיחייב כלל דכיון דמשום ביאה לא מיחייב תו לא מיחייב וראיה לזה שהרי שנינו גבי כ"ג שאם נכנס פעם חמישית ביום הצום חייב מיתה בידי שמים וכמו שפסק רבינו בפ"ב מהלכות אלו דין ג' ואם איתא דאם שהה לאחר שכלתה עבודתו דחייב לשמעינן רבותא דאם שהה לאחר שכלתה עבודתו דחייב וכל שכן אם נכנס פעם ה' אלא ודאי דליכא חיוב אלא בנכנס פעם ה' דאיכא ביאה באיסור אבל כל דליכא ביאה באיסור תו לא מיחייב ועוד ראיה לזה ממאי דתנן בפרק הוציאו לו (דף נ"ב) יצא ובא לו בדרך בית כניסתו והתפלל תפלה קצרה בבית החיצון וכו' ותפלה זו היתה בהיכל וכמו שפירש"י שם וכן כתב רבינו בפ"ד מהלכות עבודת יום הכפורים והנה פשיטא שתפלה זו אין לה שום רמז בכתוב אלא תקנת חכמים היא ואם איתא דכל ששהה לאחר שכלתה עבודתו חייב הדבר תמוה איך תקנו לכ"ג להתפלל בהיכל דאיכא איסור לאו דביאה ריקנית אלא ודאי דכל דלא מיחייב משום ביאה תו לא מיחייב אפי' אם שהה שם כל היום כולו. וגדולה מזו נ"ל דאפילו נכנס לעבוד ולא עבד ושהה שם פטור כיון דהכניסה היתה אדעתא דעבודה וראיה לזה מהא דאמרינן בפרק הוציאו לו (דף נ"ג) רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסרה אביאה לא מיחייב דהא עייל ליה שלמה אהקטרה מיחייב וכו' ומפשטן של דברים נראה דאפילו לא הקטיר השלמה כי אם החסרה לא מיחייב משום ביאה ריקנית כיון דהביאה היתה בהיתר דהא קא עייל שלמה ואף שאפשר לדחות ראיה זו מ"מ האמת יורה דרכו דבביאה ריקנית כל שלא נתחייב בשעת ביאה תו לא מיחייב ומש"ה אם נכנס דרך גגין אפי' אם שהה שם פטור וכמו שכתבנו אך גבי ביאת טמא דקי"ל דאפילו טהור שנכנס אם נטמא שם חייב אם נכנס דרך גגין ושהה שם חייב:

הלכה כ

ומ"ש רבינו **כל מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת כו'**. תנן בסוף עירובין שרץ שנמצא במקדש וכו' מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו' רבי עקיבא אומר מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ע"כ ולענין הלכה קי"ל כר"ע וכמו שפסק רבינו דין י"ט יע"ש. ולפי זה מ"ש רבינו עובדיה בפ"ה דתמיד מ"ה הוא דלא כהלכתא וכבר השיגו שם הרב בעל תוספות י"ט. והנה לא נתבאר אצלי כשנמצא בעזרה דקי"ל דמוציאין אותו להיכן מוליכין אותו דאפשר דכיון דהוציאו אותו משער ניקנור שהוא המקום שחייבין עליו כרת דשם היו מניחין אותו דכיון דאם נמצא שם לא היו מוציאין אותו אלא היו כופין עליו פסכתר הכי נמי כשנמצא בעזרה לא היו מוציאין אותו כי אם מהעזרה. וראיתי בירושלמי בסוף עירובין הוציא ממקום שחייבין עליו כרת ונפל למקום שאין חייבין עליו כרת כבר נראה לצאת ומדברי הירושלמי הללו מוכח בהדיא דכשהיו מוציאין אותו מן העזרה היו מוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת ולפי זה נסתפקו בנפל דס"ד דכיון דנפל למקום שאין חייבין עליו שלא יוציאו אותו משם ויהיה דינו כאילו נמצא שם ואסיקו דכבר נראה לצאת כלומר דשאני שרץ שנמצא בעזרה דכיון דנראה לצאת שרץ זה אף שנפל במקום שאין חייבין עליו כרת מוציאים אותו משם וכיון שהוכחנו דאם נמצא בעזרה שמוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת נ"ל שמוציאין אותו חוץ להר הבית דאלת"ה מה גבול יש בהוצאה זו שהרי מן הר הבית עד שער העזרה כולה חדא קדושה היא והכל נקרא מחנה לויה ומה ששנינו בריש כלים שהחיל מקודש מהר הבית ועזרת נשים מן החיל הנהו מעלות דרבנן נינהו אבל מן התורה מהר הבית עד פתח עזרת ישראל אין שום הפרש ביניהם וכולה חדא קדושה היא. ותו דאם איתא דיש גבול להוצאה זו לאיזה מקום היו מוציאין אותו בתוך המקדש היה להם לרבותינו לבאר לנו לאיזה מקום מוציאין אותו ובשלמא אם אנו אומרים שמוציאין אותו חוץ מהר הבית ניחא שלא הוצרכו לפרש זה משום דכי היכי דבחול פשיטא דמוציאין אותו מן המקדש הכי נמי בשבת כשנמצא בעזרה דאמרו דמוציאין אותו היינו כמעשהו בחול וכן כפי מה שהיינו סוברים מתחילה דלא היו מוציאין אותו אלא משער ניקנור ניחא נמי שלא פירשו לנו דין זה משום דכיון שאמרו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ולא הותר אלא במקום שחייבין עליו כרת ממילא משמע שלא היו מוציאין אותו אלא ממקום שחייבין עליו אבל עכשיו שהוכחנו דאם נמצא בעזרה דהיו מוציאין אותו אף

ממקום שאין חייבין עליו אי אמרת דאף במקום שאין חייבין עליו יש הפרש בין מקום למקום היה להם לרז"ל לבאר לנו זה. וא"ת איך יתכן שנאמר שההוצאה היא חוץ להר הבית והלא הוא מוציא מרה"י לר"ה דהא פשיטא דבית המקדש דין רה"י יש לו ועיין מה שכתב מרן בפ"ה מהלכות בית הבחירה דין ג' בשם הרא"ש וי"ל דהא לא קשיא דהא אמרינן בפ"ק דעירובין (דף ו') א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייב עליה משום רשות הרבים אם כן עכשיו דננעלות בלילה אין לה דין רשות הרבים כי אם דין כרמלית יש לירושלים והמוציא מרשות היחיד לכרמלית אין איסורו כי אם מדרבנן ומשום כבוד המקדש לא העמידו את דבריהם. ובזה ניחא לי מה שהקשה הרב בעל באר שבע בפ"ה דתמיד עלה דההיא דתנן ועל השרץ בשבת וז"ל קשה לי שהרי בר"פ משילין אמרינן ההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי א"ל רב אשי נקטוה בצוציתיה ואפקוה א"כ אמאי לא יהיה מותר להוציא השרץ לחוץ גם הכא אם נמצא בעזרה מפני הכבוד ומה צריך לכוף עליו פסכתר ודוחק לומר דכיון שאינו דר בעזרה הוי כחצר אחרת וצ"ע ע"כ. והנה מ"ש בעזרה נראה דלא דק דהא אם נמצא בעזרה לא היו כופין עליו פסכתר אלא מוציאין אותו לחוץ ונראה שהרב נמשך אחר דברי רבינו עובדיה בפירוש המשנה יע"ש ומ"מ קושיית הרב ז"ל שייכא אף לדידן דקי"ל בשאר המקומות כופה עליו פסכתר דאמאי לא התירו לו הטלטול מידי דהוה אגרף של רעי וכדמוכח ההיא דריש משילין ולפי מה שכתבנו דאם נמצא בעזרה דמוציאין אותו לחוץ ניחא דהכא לאו משום איסור טלטול נגעו בה אלא משום איסור הוצאה וקאמר דאם נמצא במקום שחייבין עליו כרת מוציאין אותו לחוץ והותרה ההוצאה אך בשאר המקומות לא הותרה ההוצאה ומש"ה כופין עליה פסכתר כדי שלא יתטמאו הכהנים שהרי אינו יכול להוציאה לחוץ אבל לעולם דמשום טלטול לית לן בה. תו הוה ניחא לי בזה דקשיא לי דאמאי לא קאמר מתניתין בעירובין ובתמיד דאף ביו"ט כופין פסכתר דכיון דמשום איסור טלטול נגעו בה אין הפרש בין שבת ליו"ט. ולפי מה שכתבנו ניחא דהכא לאו משום איסור טלטול נגעו בה אלא משום איסור הוצאה וביו"ט ליכא איסור הוצאה ומש"ה לא נקט התנא כ"א שבת. וראיתי בפסקי תוס' למסכת תמיד סי' ל"ג גרף של רעי וכן שרץ מותר להוציא בשבת לחצר ע"כ. והנה לא זכינו לדברי התוס' במקומם ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דהתוס' הוקשה להם דאמאי לא קאמר דאף ביו"ט כופין פסכתר ותירצו דהכא משום איסור הוצאה נגעו בה ולא משום איסור טלטול דהא גרף של רעי וכן שרץ מותר להוציא בשבת ומש"ה לא נקט התנא הדין כי אם בשבת דאיכא איסור הוצאה. והנה אחר כל אלה הדברים לא נתיישב לבי בזה מכמה טעמי. חדא דזה

שכתבנו דירושלים הוי כרמלית הנה ממתניתין דפרק בתרא דעירובין (דף ק"א) מוכח בהדיא דס"ל לסתם מתניתין דירושלים הוי רשות הרבים ואוקמוה בגמרא לאחר שנפרצו בה פרצות וכן נראה מסוגיית הגמרא בפ"ו דפסחים דס"ל דירושלים הוי רשות הרבים וכמו שכתבו התוס' שם וא"כ הוא דוחק בעיני לומר דסתם מתניתין דשרץ מיירי קודם שנפרצו פרצות ומתני' דלא יעמוד ברשות היחיד דמיירי אחר שנפרצו בה פרצות. עוד קשה בעיני לומר שיתירו הוצאה משום דנמצא בעזרה דבשלמא הטלטול ניחא דכיון שהותר הטלטול מתחילה כיון שנמצא בעזרה הותר גם כן כשמוציאין אותו מהעזרה אבל הוצאה אמאי הותרה שהרי להוציאו מן העזרה אין כאן הוצאה כלל ואם כן אמאי נתיר ההוצאה וליהוי כהיכא דנמצא השרץ בשאר המקומות שלא הותרה ההוצאה. ומלבד כל זה ראיתי לרש"י שכתב עלה דמתניתין דכהן מוציאו בהמיינו בשבת ולא חייש לטלטול דאין שבות במקדש ע"כ והנה דעת שפתיו ברור מללו דהכא משום איסור טילטול נגעו בה ולא משום הוצאה והנראה אצלי הוא כשהיה נמצא בעזרה דמוציאין אותו לחוץ לאו חוץ להר הבית אלא בתוך הר הבית למקום שהיה רוצה היה מוציאו ואפשר שהיה מוליכו במקום שאינו מדרך כף רגל דכיון שהותר הטלטול משום דהיה בעזרה הותר ג"כ אף כשמוציאו חוץ לעזרה ואם נפל מידו ג"כ מוליכו למקום שירצה אך אם נמצא חוץ לעזרה אינו מטלטלו אלא כופה עליו פסכתר. ודע שזה שכתבנו לעיל דהיכא דנמצא במקום שחייבים עליו כרת דהותר הטלטול אף במקום שאין חייבין עליו כרת והכרחנו כן מדברי הירושלמי אעיקרא דדינא אני נבוך בזה לפי שלא ראיתי לרבינו שהביא דין זה דירושלמי ולא ידעתי הטעם ואם נאמר דס"ל דלא הותר הטלטול כי אם במקום שחייבים עליו כרת ניחא שלא הביא דברי הירושלמי אלא שלא ידעתי מניין לו זה מאחר שהירושלמי לא ס"ל הכי והדבר צריך אצלי תלמוד. ודע דלפי מה שכתבנו דאף אם נמצא בעזרה לא היו מוציאין אותו חוץ להר הבית נראה דבמקום שמניחים אותו כופים עליו פסכתר דהא מסתמות דברי המשנה דקתני ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר נראה דבכל מקום שנמצא כופין עליו פסכתר וא"כ אף אם נמצא בעזרה כיון שלא היו מוציאין אותו חוץ מהר הבית כופין עליו את הפסכתר שהרי במקום שמניחים אותו שייך ביה דינא דמתניתין דקתני ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ולפי זה אין צורך למה שכתב רבינו עובדיה בתמיד דמאי דתנן ועל השרץ שנמצא בשבת דמיירי שנמצא בעזרה כו' ולפי מה שכתבנו מתני' בכל גווני איירי דאף אם נמצא בהיכל או באולם היה צורך לפסכתר כשהיו מוציאין אותו משם ומניחין אותו במקום אחר ואפשר לומר דדברי הרב לאו דוקא אלא הכוונה היא דאם נמצא בעזרה שם במקום שנמצא כופין

עליו אבל אם נמצא באולם אין כופין שם אלא מוציאין אותו משם ובמקום שמניחין אותו שם כופין א"נ ס"ל לרב דדוקא אם נמצא בעזרה שאינו יכול לטלטלו אז הוא דכופה עליו פסכתר כדי שלא יטמאו בו הכהנים אבל אם נמצא באולם אין צורך לפסכתר לפי דכיון דיכולים להוציאו משם יכולים להניחו במקום מוצנע שאינו מדרך כף רגל וא"כ אין צורך לפסכתר. וראיתי לרש"י שכתב ושאר כל מקומות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לבן ננס כולה עזרה ולרבי עקיבא לשכות ע"כ ולא ידעתי כוונת רש"י דאם כוונתו לומר דלבן ננס דוקא בעזרה כופין וכן לרבי עקיבא בלשכות אבל בשאר המקומות אין כופין זו לא ידעתי מנין לו דלעניין כפיית הפסכתר מה הפרש יש בין מקומות אלו למקומות אחרים ואולי ס"ל לרש"י דדוקא במקומות הללו דהיינו עזרה ולשכות דרוב תשמישם של כהנים היה במקומות הללו מש"ה צריך לכפות את הפסכתר כדי שלא יטמאו הכהנים בשרץ אבל במקום אחר לא ומ"מ לא ידעתי מנין לו דין זה ומיהו נראה דאף לבן ננס בלשכות כופין את הפסכתר דהא לא מצינו דפליגי בהא ואין לנו לבדות מחלוקת מלבנו ומאי דקאמר דלבן ננס כולה עזרה לאו דוקא דה"ה לשכות אלא משום דלרבי עקיבא לא מיירי בעזרה נקט לה אליבא דבן ננס מיירי בעזרה ועוד אפשר לומר דכוונת רש"י לאו דוקא אלא נקט המקום היותר מקודש וכוונתו דהא דתנן במתניתין ושאר כל המקומות כופין כלומר דלא הותר הטלטול לבן ננס מיירי בעזרה שהוא המקום היותר מקודש מכל שאר המקומות ולרבי עקיבא מיירי בלשכות שהוא היותר מקודש משום דמיירי בפתוחות לקדש שאף שדינם כעזרה לאכילת קדשים מ"מ לענין טומאה טמא הנכנס לשם פטור וכדאיתא בפרק איזהו מקומן וכמו שפסק רבינו בפ"ו מהלכות בית הבחירה דין ח' אבל לעולם דלעניין כפיית הפסכתר בכל המקומות צריך לכפות. עוד יש לומר דס"ל לרש"י דלא הותר הטלטול אלא במקום שמוציאין אותו משם אבל במקום אחר לא אף אם נמצא במקום שמוציאין אותו משם אלא הדין הוא שיוציאו אותו משם ויניחו אותו תיכף ומיד במקום הסמוך ולא יטלטלו השרץ במקום שאם היה נמצא שם השרץ לא היו מוציאין אותו. וכבר צדדנו לעיל צד זה בתחילת דברינו וס"ל דמאי דתנן ושאר כל המקומות אין הכוונה לאם נמצא שרץ בשאר המקומות אלא קאי לתחילת המשנה דקתני מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו' ועלה קתני ושאר כל המקומות כלומר דממקומות הללו מוציאין אותו דוקא אבל משאר המקומות אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו שם וכופין עליו פסכתר ועל זה בא רש"י לומר דמאי דתנן ושאר המקומות בלשון רבים אע"ג דבמקום אחד היו מניחין אותו לאחר שהוציאו הוא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דלבן ננס שההוצאה היתה מן האולם ולמזבח ההנחה היתה בעזרה שהוא המקום

היותר קרוב ולרבי עקיבא שההוצאה היתה מן העזרה ההנחה בלשכות שהיה המקום הקרוב יותר וכבר כתבנו דאף שפתוחות לקודש אין דינם כעזרה לענין טומאה. ודע שאף שכתבנו דמה שהותר גבי שרץ אינו אלא טלטול השרץ לא קשה מידי מה שהקשה הרב בעל באר שבע מההיא דפרק משילין דלא נאמר אותו דין אלא במקום שהיא בית דירתו וכמו שנתבאר כל זה באר היטב בדברי מרן בטור א"ח סי' ש"ח אבל בית המקדש לא חשיב בית דירה לשום אדם ומטעם זה כל הלשכות שהיו במקדש לא היה להם מזוזה וכדאיתא בפ"ק דיומא (דף י') וא"כ פשיטא דלא הותר טלטול השרץ במקדש כי אם מטעם דאין שבות במקדש ואף שהרב רמז לחילוק זה וכתב שהוא דוחק נראה לי שהוא תירוץ נכון ודו"ק:

וכשהן מוציאין אין מוציאין אותה אלא בפשוטי כלי עץ כו'. לא ביאר רבינו באיזו טומאה מיירי ומשמע מסתמות דבריו דכל טומאה שבעולם דינה שוה שמוציאין אותה בפשוטי כלי עץ אך בס"פ בתרא דעירובין תנן שרץ שנמצא במקדש כו' נראה דדוקא בשרץ הוא דאיפליגו ר"י בן ברוקא ורבי יהודה וטעמא דמילתא משום דשרץ אינו מטמא במשא וכמבואר ומש"ה שרץ שנמצא במקדש ס"ל לרבי יוחנן דכהן מוציאו בהמיינו דאף שמטמא המיינו במגע השרץ מ"מ ס"ל דהכי עדיף מלחזור אחר צבת של עץ שלא לשהות את הטומאה ואינו מוציאו בידו משום דטפי עדיף שיטמא המיינו משיטמא גופו משום דבבגדים טמאים ליכא כרת ובאדם איכא כרת ומה שנטמא המיינו לא נטמא גופו משום דהמיינו הוא ראשון לטומאה ואין אדם מקבל טומאה כ"א מאב הטומאה ורבי יהודה ס"ל שמוציאה בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה שיטמא המיינו אבל בשאר טומאות שמטמאות במשא נראה דלכ"ע מוציאה הכהן בידו או בהמיינו תיכף ומיד ולא יחזור אחר צבת של עץ משום דאף אם יוציאנה בצבת של עץ מ"מ נטמא גופו משום נושא ובגדיו נמי טמאים דכל המטמא במשא מטמא בגדים בשעת נשיאתו וא"כ לא הרווחנו כלום במה שאנו משהים הטומאה לחזור אחר צבת של עץ ולפי זה אני תמיה על רבינו שסתם ולא ביאר וכעת צ"ע:

הלכה כא

אפילו טימא עצמו שם במזיד וכו'. בפ"ב דשבועות בעי רב אשי טימא עצמו במזיד מהו באונס גמירי שהייה במזיד לא גמירי שהייה א"ד בפנים גמירי שהייה ל"ש באונס ל"ש במזיד תיקו. והנה רש"י ס"ל דהך בעיא היא לענין מלקות וכגון שהזיד וטימא עצמו בעזרה וכתב דהך בעיא הוי באת"ל דבעיא קמייתא דר"א וה"ק את"ל דצריך שהייה למלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד טומאת מזיד מי בעיא שהייה או לא ע"כ. ומיהו

נראה כמו שכתבו התוס' דמיירי דלא התרו בו אלא לאחר שטימא עצמו דאם התרו בו קודם לא בעי שהייה ורש"י לא הוצרך לבאר זה לפי שכבר רמז דין זה בבעיא קמייתא דרבא דבעי צריך שהייה למלקות אם התרו בו שלא לעמוד כו' משמע שר"ל דע"כ ההתראה היתה אחר שנטמא דאם היתה קודם שנטמא פשיטא דלא בעי שהייה ומיהו עדיין יש לדחות דרש"י מאי דאוקים לאיבעיא קמייתא דרבא דההתראה היתה אחר שנטמא הוא משום דאם ההתראה היתה קודם א"כ טימא עצמו במזיד והיינו בעיא דרב אשי דאפשר דבמזיד לא גמירי שהייה ומש"ה אוקמה לבעיא דרבא בדנאנס בטומאה והתרו בו אחר ששהה אי גמירי שהייה למלקות היינו באונס אבל במזיד לא ולעולם דמיירי בשהתרו בו קודם שנטמא אך הסוגיא דנזיר שהביאו התוס' מוכחת בהדיא דאם התרו בו קודם שנטמא לא בעי שהייה והתוס' ס"ל דבעיא זו דרב אשי אפשר לאוקומה לענין קרבן וכגון שטימא עצמו במזיד ואח"כ שכח הטומאה או המקדש בעינן לחייבו קרבן שהייה או לא אלא שכתבו דמיירי דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפילו שכח אח"כ לא מיחייב קרבן דהא לא שב מידיעתו הוא ע"כ כלומר דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ה') ובפ"ג דהוריות (דף י"א) דמומר לעבירה אחת אינו חייב חטאת אם שגג באותה עבירה משום דלא שב מידיעתו ולפי פי' זה הך בעיא דרב אשי לא הוי באת"ל דבעיא דרבא שהרי בעיא זו דרב אשי אינה לענין מלקות כי אם לקרבן. וראיתי לתוס' בבעיא קמייתא דרבא דבעי צריך שהייה למלקות שכתבו בטימא עצמו בשוגג איירי אבל אם היה שרץ במקדש והתרו בו שלא יטמא עצמו בלא שהייה נמי מילקא לקי כדמוכח בפרק מי שאמר הריני נזיר כו' ע"כ. ויש לדקדק בדברי התוס' דאמאי איצטריכו להאי דפרק מי שאמר מגופה דשמעתין מוכח דרבא בשוגג מיירי דאי במזיד היינו בעיא דרב אשי דטימא עצמו במזיד מהו וי"ל דאפשר דבעיא דרבא הוי בכל גווני בין בשוגג בין במזיד ובעי אי למלקות בעינן שהייה ואתא רב אשי ואמר דאף את"ל דאף למלקות בעינן שהייה אפשר דהוא דוקא בטומאת אונס אבל בטומאת מזיד לא אך כפי הפירוש האחר שכתבו התוס' דבעיא דרב אשי היא לענין קרבן נראה דיש להכריח דבעיא קמייתא דרבא היא בשוגג דאי במזיד מאי קא בעי אי לקרבן גמירי ולמלקות לא גמירי או דילמא בפנים גמירי שהייה דמשמע דאי בפנים גמירי פשיטא ליה דחייב מלקות דהא לענין קרבן גופיה מיבעיא לן אם כשנטמא במזיד אם גמרינן שהייה אף שלא ידע שהיה במקדש משום דלא גמירי שהייה אלא בטומאת אונס א"כ איך יתכן דלמלקות נגמור אף במזיד. ועוד יש לדקדק בדברי התוס' דהתינח שהכריחו דלא מיירי בשהתרו בו קודם שנטמא שלא יטמא משום דבכי האי גוונא פשיטא דלא בעי שהייה אך מנא

להו דמיירי בשוגג אימא דמיירי במזיד וכגון שהתרו בו אחר שנטמא ואם כוונתם הוא משום דא"כ היינו בעיא דרב אשי א"כ תיקשי דאמאי איצטריכו להאי דפרק מי שאמר דמהתם אין לשלול אלא דלא מיירי בשהתרו בו קודם שנטמא אך עדיין יש לומר דמיירי במזיד והתרו בו אחר שנטמא וכדי לשלול חלוקה זו צריכים אנו לומר דהיינו בעיא דרב אשי וא"כ מטעם זה דבעיא דרב אשי יכולין אנו לשלול השתי חלוקות ולומר דלא מיירי במזיד כלל בין שהתרו בו קודם שנטמא בין שהתרו בו אחר שנטמא משום דהיינו בעיא דרב אשי וא"כ ע"כ לית לן למימר דבשוגג איירי. וסבור הייתי לומר דכוונת התוס' היא דאי לאו ההיא דפרק מי שאמר הוה אמינא דלעולם רבא במזיד איירי וכי תימא היינו בעיא דרב אשי תרתי גווני מזיד איכא חד שהתרו בו קודם שנטמא וחד שהתרו בו אח"כ ורבא מיירי בחד גוונא ורב אשי בחד גוונא אך כיון שהכריחו מההיא דפרק מי שאמר דאיכא חד גוונא דמזיד דלא בעי שהייה דהיינו התרו בו קודם שנטמא א"כ ע"כ בעיא דרבא היא בשוגג דאי במזיד והתרו בו אחר שנטמא היינו בעיא דרב אשי. אך אין דעתי נוחה בזה משום דמצדדי בעיית רב אשי דקאמר באונס גמירי שהייה במזיד לא גמירי שהייה משמע ששלל כל מין מזיד מדין שהייה וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דאיך יתכן דרבא במזיד מיירי דא"כ היינו בעיא דרב אשי. הכלל העולה לדברי התוס' דאם התרו בו קודם שנטמא פשיטא דלא בעי שהייה ואם היה שוגג כשנטמא היינו בעיא דרבא אי בעינן שהייה למלקות ואם היה מזיד כשנטמא והתרו בו אחר שנטמא היינו בעיא דרב אשי ונראה דאף כפי הפירוש האחר שכתבו התוספות דבעיא דרב אשי היא לענין קרבן מכל מקום יש ללמוד ממנה גם כן לענין מלקות דאף אם תמצא לומר דגמירי שהייה אף למלקות אפשר דהיינו דוקא בטומאת אונס אך בטומאת מזיד לא דלא יתכן לומר דלענין קרבן כל שהיה מזיד בתחלתו בטומאה אף שהיה שוגג במקדש אין בו שהייה ולענין מלקות דניבעי שהייה אף שהיה מזיד אך נ"ל דמי שמפרש בעיא דרב אשי לענין מלקות אין ללמוד הימנו לענין קרבן דלא ליבעי שהייה במזיד משום דיש לחלק דשאני מזיד דמלקות דכיון שחטא במזיד בדין הוא דלא ליבעי שהייה אבל במזיד דקרבן שהיה שוגג במקדש דלא חטא במזיד אפשר דבעינן שהייה. ודע דכפי מה שכתבנו דאף למי שמפרש בעיית רב אשי לקרבן דיש ללמוד ממנו למלקות יש דומיא דקרבן דאם הזיד בטומאה ושגג במקדש והתרו בו דאפשר דלא בעי שהייה. ודע דכל הך שקלא וטריא לא נפקא מיניה לענין דינא למלקות כלל דכיון דבעיא דרבא לא איפשיטא א"כ במלקות מספקא לן אי בעינן שהייה אפי' בשוגג ואף כפי סברת הגאונים דכל את"ל הוי פשיטותא מ"מ כבר השרישנו מרן דהיינו דוקא היכא דאיתמר בפירוש את"ל אך היכא

דבא מכללא לא חשיב פשיטותא. אך מאי דאיכא לספוקי הוא לענין קרבן דלפי פי' אחר דבעיית רב אשי היא לענין קרבן הנה כל שהיה מזיד בקרבן יש לספק אי בעינן שהייה אך כפי הפי' הב' דבעיית רב אשי היא לענין מלקות הנה לענין קרבן פשיטא לן דגם שהיה מזיד בטומאה בעינן שהייה דמזיד דקרבן לא חשיב מזיד כיון שהיה שוגג במקדש ומ"ש רבינו אפילו טימא עצמו שם במזיד כו' והכוונה היא דאפילו טימא עצמו במזיד בעינן שהייה וכן כתב מרן על לשון זה שם בעי רב אשי כו' ופסק לקולא ובה' שגגות הביא בעיא זו לענין קרבן ונראה דס"ל דכי בעי רב אשי היינו לקרבן ולמלקות א"נ בעיית רב אשי היא לענין קרבן ולמד משם לענין מלקות וניחא דלא כתב בפירוש דאם טימא עצמו במזיד דהוי ספק אם לוקה וכמ"ש גבי קרבן אלא שטעמו הוא משום דבעיית רב אשי הוא לקרבן ומש"ה כתבה בפירוש בהלכות שגגות אך למלקות שהוא דבר הנלמד מקרבן כתבו בדרך רמז לומר דאפי' במזיד גמירי שהייה ולומר דבעיית רב אשי היא למלקות ולמד משם לקרבן הא ליתא וכדכתיבנא לעיל ובעיא דרבא קמייתא כתב מרן שרמזה במה שכתב אע"פ שלא שהה חייב כרת דמשמע דלמלקות נמי בעינן הנך תנאי דקרבן ואם נאמר דרבינו ס"ל דבעיית רב אשי היא אף למלקות אפשר דס"ל דבעיית רבא כפשטה דהא רב אשי באת"ל דבעינן שהייה למלקות בעי ודרכו לפסוק כאת"ל אלא שמרן אזיל לשיטתיה דכל את"ל דלא נאמר בפירוש לאו פשיטות הוא. ומיהו בלאו הכי אפשר דנפשטה בעיא זו מההיא דבעי רבא בפ"ג דנזיר (דף י"ז) וע"ש. ודע דרבינו בפי"א מהלכות אלו דין ד' כתב מי שנטמא במזיד ולא שהה כשיעור הרי זה ספק כו' והיא בעיא דרב אשי וכמו שכתב מרן ולא ביאר דמיירי בשוגג במקדש משום דסמך על מ"ש פ"ג ממעשה הקרבנות דין ד' ובפ"ג מהלכות שגגות דין ז' דמומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה אינו מביא חטאת משום דלא שב מידיעתו וה"ה הכא. וראיתי לרבינו בפרקין דין כ"א שכתב אחד טמא שנכנס למקדש טהור או טהור שנכנס למקדש שיש בו טומאה כגון שהיה מת תחת אהל במקדש ונכנס הוא תחת האהל הרי זה חייב כרת שהרי ביאתו וטומאה באין כאחת ע"כ. והנראה מדברי רבינו הוא דבחלוקות אלו לא בעינן שהייה והנה החלוקה הא' שהוא טמא שנכנס למקדש טהור היא פשוטה דבטומאת חוץ לא בעינן שהייה אך החלוקה הב' דהיינו דהיכא דביאתו וטומאתו באים כאחד דלא בעינן שהה איכא לספוקי אי טעמא דמילתא הוא משום דחשיב לה כטומאת חוץ דלא חשיב טומאת פנים אלא בקדמה ביאתו לטומאה אבל כל שבאו שניהם כאחד חשיב כטומאת חוץ דלא גמירי שהייה או דילמא דלעולם דחשיב כטומאת פנים אלא דמה שחייבו כרת הוא משום דהתרו בו אל תכנס לפי שתטמא וכל שהתרו בו קודם שנטמאו אל תטמא

פשיטא דלא בעינן שהייה ונפקא מינה בין שני הפירושים הללו לענין קרבן דאי כפי פי' הא' דטעמיה דרבינו הוא משום דחשיב ליה טומאת חוץ הוא הדין לענין קרבן אם שגג ונכנס למקדש שיש בו טומאה חייב קרבן אף בלא שהה משום דבטומאת חוץ לא גמירי שהייה אך כפי הפי' הב' דלעולם טומאת פנים חשיב אלא דמיירי שהתרו בו קודם אל תכנס א"כ לענין קרבן פשיטא דבעינן שהה ולכאורה היה נראה צד זה מדכתב רבינו הרי זה חייב כרת ולא סיים ואם היה שוגג מביא קרבן וכמו שכתב בדין הסמוך לזה נראה דס"ל דבחלוקה זו דטומאתו וביאתו באים כאחד לא מיחייב בקרבן כי אם בשהה ושאני מלקות משום דהתרו בו אל תכנס. אך כד מעיינינן בה שפיר נראה דהא ליתא והאמת הוא דטעמיה דרבינו הוא משום דכל שטומאתו וביאתו באים כאחד חשיב כטומאת חוץ שהרי סמוך לזה כתב רבינו נכנס למקדש ונטמא שם כו' אפילו טימא עצמו במזיד כו' וכתב על זה מרן דהיינו בעיא דרב אשי דטימא עצמו במזיד מהו ופסק לקולא והשתא איכא לעיוני מה הפרש יש בין טהור שנכנס למקדש שיש בו טומאה למי שטימא עצמו שם במזיד דאם התרו בו קודם בכל גווני לוקה בלא שהייה וכמו שכתבו התוס' והכריחו מההיא דפרק מי שאמר ואם לא התרו בו כי אם אחר שנטמא בכל גוונא בעינן שהייה מאחר דאמרת דטומאתו וביאתו באים כאחד חשיבא כטומאת פנים ואם כן למה חלקם רבינו לשני בבות אלא ודאי טעמיה דרבינו הוא משום דס"ל דכל שטומאתו וביאתו באים כאחד חשיב כטומאת חוץ ומש"ה לא בעינן שהה ואף אם התרו בו אחר שנכנס לוקה אף בלא שהה ואח"כ כתב דאם טימא עצמו שם אפי' במזיד בעינן שהה כל שהתרו בו אחר שנטמא ולפי זה לענין קרבן נמי כל שטומאתו וביאתו באים כאחד לא בעינן שהייה משום דחשיב כטומאת חוץ ובטומאת חוץ לא גמירי שהייה: גרסינן בגמרא פ"ב דשבועות צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה כו' וכתבו התוס' דהכא משמע דלקי אשהייה דלא קא מיבעיא ליה אלא אי צריך שהייה כשיעור השתחואה ובפרק בתרא דמכות משמע דרב ביבי חולק אדרב אשי דמחייב גבי כלאים אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש ורב ביבי לא מחייב בשהייה ותירצו דרב ביבי לא פליג אדרב אשי אלא דלא נחית לאשמועינן חידוש של שהייה אלא לאשמועינן דבהכנסת בית אונקלי חייב אע"פ שאינו לובש כל המלבוש א"נ לרב ביבי לא לקי אשהייה משום דהוי לאו שאין בו מעשה והכא איירי למ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"כ איירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב. ולפי הנראה התוס' מעולם לא הוקשה להם אלא מרב ביבי דאית ליה דלא לקי אשהייה גבי כלאים אבל לרב אשי ניחא דכי היכי דהתם לקי אשהייה הכא נמי. וראיתי לתוס' שכתבו ורב אשי דפליג עליה התם וחשיב שהייה כמעשה כיון

דתחלת הלבשה ע"י מעשה ע"כ. ולא ידעתי מה הוקשה להם לתוס' שאם כוונתם לומר דהיכי ס"ל לרב אשי דאם שהה כדי לפשוט וללבוש דלקי והא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו הרי קושיא זו אינה נמשכת מסוגיא זו דשבועות ועיקרה היא במכות עלה דמילתיה דרב אשי. ואפשר לומר דהתוס' הוה ס"ל מתחלה דמאי דקאמר רב אשי התם דבשהה חייב לאו למימרא דלוקה אלא דחייב לשמים על כל אחת ואחת ויש בו איסור מלקות על כל שהייה ושהייה ולפי זה רב ביבי היה חולק דליכא איסור מלקות בשהייה ומש"ה הוקשה להם מסוגיא זו דאפי' אם נאמר דהכא לענין איסור מלקות מיירי מ"מ תיקשי לרב ביבי דהתם אית ליה דאפי' איסור מלקות ליכא בשהייה והכא לפחות איכא איסור מלקות בשהייה ותירצו דרב ביבי לא פליג אדרב אשי ומודה דאיכא איסור מלקות בשהייה עוד תירצו דרב ביבי התם פליג אדרב אשי משום דסבר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וסוגיא דהכא או אתיא כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו או דאיירי לענין איסור מלקות ועל זה הוקשה להם דכיון דאמרת דרב ביבי חולק אדרב אשי משום דס"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין א"כ אתי רב אשי דלא כהלכתא ותירצו דרב אשי חשיב שהייה כמעשה כיון וכו'. ומדברי הרב בעל חידושי הלכות נראה דס"ל דלרב אשי מאי דבעי רבא אי צריך שהייה למלקות הוא לענין איסור מלקות ולדידי אין צורך בזה דאם נטמא בשוגג נמי חשיב כמעשה ולפי זה בעיא דרבא היה לענין מלקות ממש. ודע שמה שכתבנו דאפילו לרב אשי לא חשיב שהייה כמעשה אלא כשתחלת המעשה היה באיסור כגון לבישת כלאים או מי שנכנס למקדש וטימא עצמו בשוגג שהרי תחילת האיסור היה ע"י מעשה של איסור וכן מי שהיה טמא ונכנס למקדש בשוגג ואחר כך התרו בו לוקה אם שהה לפי שתחילת המעשה ע"י כניסה שהוא מעשה גמור אך טהור שנטמא במקדש באונס לא חשיב מעשה ואין לוקין עליו משום דאין כאן מעשה כלל דהטומאה באונס היתה שבא חבירו וטימאו והוא לא עשה מעשה כלל ואי משום הכניסה הרי בהיתר היתה שטהור היה ועד כאן לא אמרינן דכל שתחלת הפעולה היתה ע"י מעשה דאף דלבסוף ליכא מעשה דחשיב כמעשה היינו כשהתחלת הפעולה היתה באיסור אבל כשהיתה בהיתר אינה מצטרפת עם סופה להחשיבה כמעשה. כך היה נראה לי מסברא אך אחרי העיון נראה דהא ליתא חדא דהא רב אשי בעי טימא עצמו במזיד מהו באונס גמירי שהייה כו' משמע דלמלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד פשיטא ליה דלקי וכמו שפירש"י שם יע"ש ותו דאידך בעיא דרב אשי דנזיר בקבר בטומאת אונס מיירי וכדקאמר באונס גמירי שהייה כו' וכי תימא דהתם חשיב מעשה מה שנכנס לקבר והיה באיסור הא ליתא שהרי בעיא דרב אשי איירי בנכנס בשידה תיבה ומגדל שתחלת

ביאתו היתה בהיתר וכמו שפירש"י ובפ"ג דנזיר (דף י"ז) אמרינן בהדיא בהך בעיא כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה וכתבו התוס' שם דוקא באונס כו' הרי מבואר דאף שהביאה היתה בהיתר והטומאה היתה באונס פשיטא ליה לתלמודא דלקי אלא דבעי אי בעי שהייה ולומר דאתי כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו או דמיירי לאיסור מלקות הוא דוחק גדול ועוד דהתוס' עצמם שם בנזיר בתחילת הסוגיא דאמרינן היכי דמי אילימא דאמרי ליה לא תנזור למה לי שהייה כו' כתבו ולא הוי כלאו שאין בו מעשה במה שמקבל נזירות דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר בנזיר ע"כ הרי דס"ל לתוס' דבעיין דנזיר היא כמ"ד דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ובעיין הוא לענין מלקות ממש ולא לאיסור מלקות. אשר על כן נראה דאליבא דתוספות כל שתחלת הדבר היה ע"י מעשה אף שהיה בהיתר חשיב כמעשה אם נעשה איסור אח"כ בלתי מעשה ומש"ה נזיר שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע מעליו המעזיבה לוקה על השהייה אע"פ שאין מעשה בשהייה לפי שתחילת ביאתו לבית הקברות ע"י מעשה היתה ואף שהיתה בהיתר ודברי התוס' שכתבנו הכי דייקי שכתבו דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר ודאי שאין כוונתם דס"ל דעקימת שפתיו שנודר בנזיר חשיב מעשה דהא קי"ל דעקימת שפתים לא חשיב מעשה ועוד דאי טעמא דתוס' הוא משום עקימת שפתים הכי הוה להו למימר דלאו שיש בו מעשה הוא במה שנודר בנזיר בבית הקברות אלא ודאי דמה שנודר בנזיר לא חשיב מעשה ולא חייבוהו מלקות אלא משום דאינו יוצא משם ואע"ג דאינו עושה מעשה במה שאינו יוצא כיון שהביאה היתה על ידי מעשה אף מה שאינו יוצא חשיב כמעשה. עוד נ"ל לומר דהתוס' כשדחקו עצמם לומר דאיירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב שהוא דוחק גדול מאחר דרבא נקט בלישניה מלקות הוא משום דלא הוה ניחא להו בתירוצא קמא דהכא אייר למ"ד לאו שאין בו מעשה דלוקין עליו משום קי"ל הכי וא"כ איך יתכן דרבא דבתראה הוא אתי דלא כהלכתא ורבי יוחנן דהלכתא כוותיה אית ליה דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכדאיתא בפ"ג דמכות (דף ט"ז) ומש"ה דחקו עצמם לומר דרבא איירי לענין איסור מלקות ועל זה הוקשה להם דכיון דרב אשי דבתראה הוא אית ליה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו מאי דוחקין לומר דרבא ס"ל כרב אשי לזה תירצו דרב אשי דפליג עליה חשיב שהייה כמעשה והכא אפי' אי לא בעינן שהייה כו' דהוקשה להם דנהי דיישבנו סוגיא זו אליבא דרב דימי אך פליגא ארב אשי דאילו הכא משמע דלמלקות לא בעי שהייה ואילו רב אשי התם בעי שהייה למלקות דהכא אפי' לא בעינן שהייה כדי השתחואה מ"מ בעינן כדי יציאה וכניסה

אבל בפחות מכאן לא כי היכי דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה ולבישה והדר הוקשה להם דאכתי סוגיא זו לא אתי כרב אשי דאילו התם פשיטא ליה לרב אשי דכשיעור פשיטה ולבישה לקי ואילו הכא מספקא לן אי לקי בשיעור כניסה ויציאה דהוי דומיא דפשיטה ולבישה או דילמא דלא לקי כי אם בשיעור השתחואה ותירצו ונראה דאפי' את"ל דגמירי שהייה כדי השתחואה למלקות במקדש ובנזיר היינו משום דדמו לשהייה דקרבן דגבי מקדש אבל לגבי כלאים פשיטא דלא גמירי דלא שייך התם השתחוואה כלל ע"כ. הכלל העולה מדברי התוס' דכי איבעיא לן הכא אי צריך שהייה למלקות או לא לעולם פשיטא לן דבעי כדי יציאה וכניסה אך מאי דמספקא לן הוא אי בעי כדי השתחואה ומאי דפשיטא לן דבעי כדי יציאה והכנסה הוא משום דלגבי כלאים לא לקי כי אם בשהה כדי פשיטה ולבישה. וראיתי לתוס' בפ"ג דמכות (דף כ"א) שכתבו ואפי' לא שהה אלא להפשיט מלבוש חייב ובלא שהה לא מיחייב ולא דמי דין זה להך דפ"ב דשבועות דאיבעיא להו מי צריך שהייה למלקות גבי טומאת מקדש ונזיר בקבר דשמא מיחייב בלא שהה והכא אמרינן דלא מיחייב בלא שהייה דלא דמי לשהייה דהתם דכיון דבידו לפרוש מן הטומאה כי לא שהה כדי השתחואה דין הוא דמיחייב אבל הכא דאין לו שהות לפשוט וללבוש אין כאן עבירה אחרת דעדיין הלבישה הראשונה קיימת דהתם נמי אינו חייב עד שיכול לפרוש מן הטומאה ע"כ. והנה מתחילת דבריהם נראה דלא גרסי אלא אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט משמע דבשיעור שהייה דכדי פשיטה לחוד חייב אף שלא שהה כדי לפשוט וללבוש וכן נראה קצת מסוף דבריהם שכתבו אינו חייב עד שיכול לפרוש מן הטומאה משמע דלא פסיקא להו אלא דבעינן כדי יציאה דומיא דמאי דבעינן הכא כדי פשיטה אבל לא בעינן כדי כניסה אך הרואה יראה מאמצע דבריהם דהכא בעינן כדי פשיטה ולבישה וא"כ גבי טומאת מקדש ונזיר פשיטא לן דבעי כדי יציאה וכניסה דהוי דומיא דפשיטה ולבישה כמו שכתבו בפ"ב דשבועות יע"ש. וגבי כלאים דקי"ל כרב אשי דלקי אם שהה כדי לפשוט וללבוש אף דקי"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין הוא משום דחשיב שהייה כמעשה כיון דתחילת הלבישה ע"י מעשה וכמו שכתבו התוס' ויש לדקדק אי בעינן שתחלת המעשה היה במזיד והתרו בו ואז כל מה ששהה אח"כ חשיב כמעשה כיון שתחילת המעשה היה בו חיוב מלקות או דילמא אפילו שלא התרו בו בתחלה חשיב כמעשה. ונראה דהא ודאי פשיטא דכל שהיה מזיד חשיב כמעשה אך מאי דאיכא לספוקי הוא בשוגג מהו אי חשיב כמעשה או לא ואם נאמר דשוגג לא חשיב כמעשה א"כ צריכין אנו לומר דלרב אשי מאי דבעי הכא רבא אי צריך שהייה למלקות הוא לענין איסור מלקות דהא הך בעיא דרבא בשוגג איירי וכמו

שכתבו התוס' אך אם נאמר דאף שוגג חשיב כמעשה אתי בעיא דרבה כפשטה דהיא למלקות ממש ואף שאין בו מעשה לוקה כיון שתחלת הטומאה באה ע"י מעשה שטימא עצמו אך לכ"ע אם נטמא באונס שבא חבירו וזרק עליו השרץ לכולי עלמא לא לקי דהא תחלת הטומאה לא באה על ידי מעשה:

פרק ד

הלכה ב

אחיו הכהנים לא היו מביאין אותו לב"ד כו'. ובפרק הנשרפין (דף פ"א) תנן מוציאין אותו לחוץ לעזרה ע"כ. ואני מסתפק אי דוקא תנן חוץ לעזרה דהיינו עזרת ישראל שהוא מחנה שכינה אבל לא היו מוציאין אותו מעזרת נשים ואע"ג דתנן בפ"ק דכלים החיל מקודש הימנו שאין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם כו' אי משום הא לא קשיא דכל הני מעלות מדבריהם נינהו אבל מן התורה טמא מת מותר ליכנס במחנה לויה ואף המת עצמו וכדאיתא בפרק היה נוטל (דף כ':) אבל מעזרת ישראל ולפנים טמא מת שנכנס לשם חייב כרת וכמו שביאר כל זה רבינו בפ"ז מהלכות בית הבחירה ולפי זה אפשר שהכהנים לא היו נזהרים אלא מלהמיתו בעזרת ישראל שהוא מן התורה אבל חוץ מעזרת ישראל לא כדי לקרב מיתתו. שוב ראיתי לתוס' ז"ל ריש פ"ג דזבחים (ל"ב) שכתבו לאו דוקא חוץ לעזרת ישראל אלא אף חוץ לעזרת נשים וחוץ לחיל ואפשר דמשום הכי כתב רבינו מוציאין אותו לחוץ ולא העתיק לישנא דמתני' כמנהגו לרמוז דעזרה דמתני' לאו דוקא אלא מוציאין אותו חוץ כלומר במקום הראוי להורגו. והרב בעל תיו"ט כתב חוץ לעזרה דבהר הבית מותרים טמאי מתים ומת עצמו ע"כ. ולא ידעתי כוונתו דאם רצה לומר דלעזרה דמתניתין היא מלה מדוייקת היכי מייתי ראיה ממתניתין דכלים דהא התם מוכח דחיל ועזרת נשים אין טמאי מתים נכנסים לשם ואולי כוונתו לומר דמותרים מן התורה ומ"מ דבריו הם סתומים והנכון דחוץ לעזרה לאו דוקא אלא חוץ לחיל היו מוציאין אותו וכמו שכתבו התוספות:

הלכה ד

מפי השמועה למדו שזו אזהרה לטבול יום וכו'. כתב מרן ע"ד הראב"ד וי"ל דיש במיתה בידי שמים כו'. וקשה דא"כ שיש בזה מה שאין בזה היאך כתב רבינו ז"ל ואיך אפשר לו לעבוד עד שלא יתחייב כרת אלא מיתה בידי שמים, ומאי קושיא דלעולם מתחייב בשניהם דיש בזה מה שאין בזה וצ"ע. וע"ק מ"ש וז"ל ועוד יש ביניהם דכרת הוא וזרעו נכרתים משא"כ במיתה בידי שמים, א"כ לפי זה חמור כרת ממיתה בידי שמים וחזרה

הקושיא במקומה. ומה שרמז הרב בזה מדברי התוס' ביבמות משם מוכח דסברי דכרת חמיר טפי ממיתה בידי שמים. ואני חושב דאין אלו מדברי הרב ואיזה תלמיד כתבו וצ"ע. (*א"ה עיין לעיל פ"ג מהלכות אלו דין י"ט שהאריך הרב המחבר בדברי הראב"ד ומרן ז"ל):

הלכה ו

שהציץ מרצה על טומאת התהום כו'. בירושלמי רפ"ב דיומא ציץ מהו שירצה על טומאת ידים. ולא ידעתי מהו דהא קי"ל דאין טומאת ידים במקדש כמ"ש רבינו בפ"ח מהלכות שאר אבות הטומאה דין ו'. ואם הכוונה כגון שנגע חוץ למקדש באוכלי קדש הא אין הציץ מרצה על טומאת הנאכלין והדבר צריך אצלי תלמוד:

הלכה יג

ופסח שבא בטומאה וכו'. עיין במ"ש רבינו בפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ג ובמ"ש מרן שם ומן הדין לא היה לו לרבינו לכתוב פיטורו ממיתה ודוק:

פרק ה

הלכה א

וכהן שעבד ולא קידש כו'. עיין בהר"ש פ"ק דכלים משנה ט' שנסתפק אם הנכנס מן ההיכל ולפנים שלא רחוץ ידים חייב אף שלא עבד ועיין במ"ש התוס' בפרק הנשרפין דף פ"ג ד"ה ולא ובד"ה אין ועיין במה שכתבו התוס' בפ"ק דיומא דף ה' ד"ה להביא:

הלכה יב

ובלבד שלא ישתנה מראיתן. עיין פ"ב דסוטה (דף ט"ו) ובמ"ש התוס' שם ד"ה ומה מים ועיין לקמן פ"ז מהלכות מקואות:

הלכה יז

וכל העובד והוא יושב חילל כו'. עיין במ"ש התוס' פ"ב דזבחים (דף ט"ו) ד"ה הגה"ה שכתבו בסוף דבריהם ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחויה דס"ל דאין לעבוד בהשתחויה והרב ברכת הזבח (דף י"ח:) תמה על דין זה יע"ש. ודע שכל זה הוא אי אמרינן דהא דאין ישיבה בעזרה הוא מן התורה אך אי אמרינן שהוא מדרבנן פשיטא שאין להוליד דין זה וזה מבואר בדבריהם וכבר צידדנו בזה בפ"ח מהלכות בית הבחירה דין ו' יע"ש. ועל מ"ש רבינו ואינו לוקה מפני שאזהרה שלו מכלל עשה כתב מרן פשוט הוא ודע דבפ"ב דזבחים (דף י"ט) אמרינן עמידה מן הצד איכא בינייהו ולת"ק עמידה מן הצד לא שמה עמידה וקי"ל כוותיה וכמ"ש רבינו בדין י"ו:

הלכה יט

נתנדדה אבן וכו'. דברי מרן תמוהים הם במה שפירש דברי רבינו ז"ל דלשון חייצא משמע ודאי חוצץ וכיון דחוצץ אין לך פסול בדיעבד גדול מזה גם מה שפירש עלה דרבא דסתמא דתלמודא לא חשש לה הם דברים שלא שמענו דוגמתן וצ"ע:

פרק ו

הלכה א

כל כהן שיש בו מום וכו'. לא ידעתי אם פי' מן המזבח ולפנים הוא מסוף המזבח דהיינו ממקום שמתחיל הכ"ב אמה שהיו בין האולם ולמזבח אבל מקום המזבח שהיה ל"ב אמה אינו בכלל האיסור או דלמא מתחילת המזבח היה האיסור ובפ"א דכלים תנן בין האולם ולמזבח כו' שאין בעלי מומין נכנסין לשם ופשטן של דברים משמע דהיינו כ"ב אמה שהיו בין האולם ולמזבח אך כפי סברת רבינו דיליף דין זה מקרא דכתיב ואל המזבח לא יגש וקי"ל דהגשה זו היא אפי' בלא עבודה א"כ ע"כ לומר דאף המזבח עצמו בכלל האיסור ומאי דתנן בין האולם ולמזבח המזבח עצמו הוא בכלל. שוב ראיתי לרבינו במנין המצות לאוין סי' ס"ט שכתב שהזהיר כהן בעל מום מהכנס למקדש ר"ל המזבח ובין האולם והמזבח וההיכל ע"כ. הרי לך הדבר מבואר שגם המזבח בכלל האיסור והרמב"ן ז"ל שם בהשיגו על רבינו לומר דמן התורה ליכא איסור בכניסה בלא עבודה כתב וכן נ"ל עוד מלשונם שלא אסרו עליו אלא המקום הנקרא בין האולם ולמזבח כ"ב אמה בעזרת כהנים הוא בלשון ששנינו המזבח ל"ב בין האולם ולמזבח כ"ב ואילו היו מן הכתוב הזה היתה המניעה נ"ד אמה לפני ההיכל אלא שהם מעלות וכל דלהדי מזבח כיון דאיכא מזבח אית לה היכרא גם זו שלא כדברי הרב שאסר בכניסת המזבח ובין האולם ולמזבח וההיכל ע"כ. נמצא שדין זה הוא מחלוקת בין רבינו והרמב"ן. וראיתי להרב מגלת אסתר שכתב שם ומה שלא אסרו שם ליכנס עד נ"ד אמה סמוך להיכל נ"ל שזהו המקובל אצלם בכוונת התורה והם מה שקבלו אסרו ולא יותר ע"כ. כנראה דסבירא ליה דלרבינו ג"כ ליכא איסור כי אם באותם כ"ב אמה ואין ספק אצלי שלא השגיח בדברי רבינו דבפירוש אסר אף המזבח. ודע שראיתי להתוס' פ"ב דיומא (דף כ"ג) ד"ה יש שכתבו וז"ל וי"ל משום דבעל מום חשיב כמו זר וסד"א וכי תעלה על דעתיך שזר ובעל מום קרבין לגבי מזבח ולהכי צריך קרא לר"א ע"כ. והנה אי ס"ל להתוס' כהרמב"ן א"כ ליכא איסור כניסה לבעל מום אלא באותם כ"ב אמה שמבין האולם ולמזבח ואי ס"ל כרבינו למאי איצטריכו לאקושי בעל מום לזר תיפוק ליה בבעל מום איכא בפירוש

אזהרה שלא יבוא למזבח ודבריהם צריכים אצלי תלמוד (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ט מהלכות אלו דין י'). ומ"ש רבינו ולוקה אף על העבודה היינו דוקא בעבודה תמה אבל עבודה שאינו תמה אינו לוקה וכמ"ש בפרק ט':

הלכה ו

אע"פ שהוא לוקה לא חילל עבודתו וכו'. הכי איתא בפ"ח דבכורות (דף מ"ג) אך מ"ש שהוא לוקה הוא תימה בעיני דבגמרא אמרינן דליכא אלא עשה וכן פירש"י התם בהדיא ועיין בתיו"ט פ"ו דבכורות משנה ג' וצ"ע:

הלכה י

כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל כו'. כתב מרן ורבינו משמע ליה דכיון דלא אשכחן בקרא דמחלל עבודתו כו' עיין בתוס' פ"ב דתעניות (דף י"ז) ד"ה דבר זה מתורת משה ודוק. ועיין בסוף הלכות אלו שלא מנה חלל בהדי פרועי ראש וקרועי בגדים ודוק:

פרק ח

הלכה טו

מי שהיתה בעור פניו שומא כו'. מדברי הטא"ה סי' ל"ט מוכח דשומא שיש בה שיער או שומא גדול כאיסר בכל מקום שהיא בגוף הוי מום ועיין שם במרן שתמה על רבינו דאית ליה דלא הוי מום אלא בפנים ועיין בכ"מ פ"ז מהלכות אישות דין ז' ובלח"מ שם:

פרק ט

הלכה ב

ואין הזר חייב מיתה אלא על ד' עבודות בלבד כו'. מימרא דרב פ"ב דיומא (דף כ"ד:) וכתב מרן ואע"ג דלוי פליג ואמר אף תרומת הדשן פסק רבינו כרב כו'. ובירושלמי בפירקין הביאו מחלוקת זה בשם רבי יוחנן ור"ל ר"י מחייב ולפי זה הי"ל לפסוק כר"י:

הלכה ד

הקטיר איברים או קומץ וכו'. בגמרא (דף כ"ד:) הביאו ברייתא אחת דקתני והמעלה ע"ג המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול ואע"ג דברייתא זו אתיא כלוי דמחייב בהרמת הדשן ולא קי"ל כוותיה מ"מ בהאי דינא דמחייב אף המקטיר דבר פסול כיון שהוא מהדברים שאם עלו לא ירדו לא מצינו מי שחולק בזה ולפי זה לא ידעתי אמאי השמיט רבינו דין זה:

הלכה י

הטמא ובעל מום כו'. דין שתוי יין לא ביאר רבינו אי בעינן עבודה תמה וכן במשנה דסוף זבחים לא הוזכר. ומסוגיא דזבחים (דף י"ח) נראה דמחוסר בגדים ושתויי יין דינם שוה. גרסינן בת"כ פרשת אמור איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב כו' יכול יהיו חייבים על כולם ת"ל לחם מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה יצאו אלו שאינו משום עבודה. וכתב הרב קרבן אהרן דף רכ"ט ע"ג וז"ל יצאו אלו שאינן משום עבודה כדתנן במנחות לא יצק לא בלל כו' ע"כ. ולא דקדק הרב בזה שהרי מיעטו אף דברים המעכבים ואין הדבר תלוי בחיוב אלא בדבר שהוא עבודה תמה וכמ"ש רבינו בפירקין (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין י'):

הלכה יב

וכן בעל מום וכו'. בעל מום שתוי ששימש פטור הכי איתא בת"כ פרשת שמיני אתה ובניך יצאו חללים ובעלי מומין יע"ש:

הלכה טו

נמצאו כל הפסולין לעבודה י"ח כו'. מי שהרג את הנפש אם כשר לעבודה עיין במ"ש התוס' פ"ד דסנהדרין (דף ל"ה) ד"ה שנאמר ובפ"ק דיבמות (דף ז') ועיין במ"ש הרב תיו"ט בספ"ז דבכורות שלא ראה דברי התוס' שכתבנו יע"ש:

ודע דשתויי יין ופרועי ראש וקרועי בגדים ובעלי מום שהוזהרו שלא לעבוד עבודה ס"ל לרבינו דגם על הכניסה לבד בלא עבודה הוזהרו בביאת המקדש ולבאר באיזה מקום מן המקדש היא האזהרה כבר עמדנו על זה בדף קפ"ז (*א"ה נתבאר לעיל פ"ו דין א' יע"ש) אך באיסור זה לא הביא כ"א איסור העבודה אבל הכניסה בלא עבודה לא הזכירה ולפי הנראה ליכא איסור בכניסה בלא עבודה ומה ששנינו בפ"ק דכלים מ"ט עזרת כהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה לשחיטה לתנופה ע"כ ההיא מעלה מדרבנן היא דהא אפילו אותם שהוזהרו על הכניסה בלא עבודה אינם אסורים כ"א בין האולם ולמזבח ומיהו נ"ל דאליבא דרבינו ס"ל דבעל מום הוא באזהרה דכל שכן הוא דזר ג"כ מוזהר על זה דאיך יתכן דעדיף זר מבעל מום ומה שלא שנו גבי מאי דתנן בין האולם ולמזבח מקודש שאין בעלי מומין כו' זרים ג"כ הוא משום דזרים הם משולחים מעזרת כהנים וכל שכן מבין האולם ולמזבח ואף שיש הפרש ביניהם דעזרת כהנים הוא מדבריהם ובין האולם הוא מן התורה מ"מ כיון שהוא משולח מעזרת כהנים לא שייך למיתני גבי המשולחים מבין האולם ולמזבח אלא שלא ראיתי לרבינו בשום מקום שיאמר שיש לזר איסור תורה בכניסה בלא עבודה ואפשר דלא

הוצרך לכותבו דכיון דאסר הכניסה לבעל מום מכ"ש לזר ומיהו למ"ד דאותם השנויים בכלים הם מעלות מדרבנן נראה דגם הזר אין בו איסור תורה אף בין האולם ולמזבח וכן נראה מדברי התוס' בפרק לולב וערבה (דף מ"ד) ד"ה אמר דלמ"ד מעלות דרבנן יכול הזר ליכנס בין האולם ולמזבח ואין בו איסור תורה וכן נראה שהיא דעת הרמב"ן בהשיגו על רבינו במנין המצות מל"ת סי' ס"ט שרצה להכריח דמאי דתנן בכלים הוא מעלות מדבריהם והביא ראיה לדבריו ממאי דאמרינן דלתקון הבית נכנסים לשם אפילו לויים וישראלים כו' אלמא דס"ל דליכא משום זרות בכניסה בלא עבודה והוא מבואר באותה ברייתא דספרי שהביא הרמב"ן שם דתניא והזר הקרב יומת לעבודה כו' אך אני תמיה מהא דתניא בפ"ד דיומא (דף מ"ה) אמר לו ר"ש וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח כו' הנה סתר סברת רבי יהודה דאמר דקרא אתא ללמד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן משום דמאחר שאתה למד מן האש על המזבח תוקד שיהא בראשו של מזבח כלום הוצרכנו למקרא זה להטעינה כהן וכי תעלה על לב שזר קרב לגבי המזבח ופירש"י שם והלא נאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו הרי מבואר דאיכא איסור לזר בכניסה אל המזבח. עוד אני תמיה בפסוק זה שהביא רש"י שהרי פסוק זה לא נאמר כ"א על העבודה ובא להזהיר הלוים שלא יתעסקו בעבודת הכהנים וכמו שביאר כל זה רבינו במנין המצות מצות ל"ת סי' ע"ב ומוכרחים אנו לומר כן דהא קרא סיים ואמר ולא תמותו ובכניסה בלא עבודה ליכא מ"ד דאיכא מיתה ומיהו לזה היה אפשר לומר דולא תמותו קאי אאל כלי הקדש דהיינו לעשות עבודה בכלי הקדש וגדולה מזו אית ליה לרבינו בשתויי יין ופרועי ראש דאף דכתיב באזכרתם ולא תמותו איכא נמי איסור כניסה בלא עבודה ומ"מ הדבר אצלי צריך תלמוד. ובפ"ו דזבחים (דף ס"ה) הכריח ר"ע דמליקה ביד ולא בכלי משום דכתיב ומלק הכהן ולגופה לא איצטריך משום דוכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח ובפרק הקומץ רבה (דף כ') עלה דמליקה אמרינן וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח הרי דס"ל לר"ע דמלת הכהן דכתיב גבי מליקה לא איצטריך לגופיה משום דפשיטא דלא יעשה המליקה כ"א הכהן כיון דלמדנו מקרא דהמליקה היא בראשו של מזבח ולכאורה כל זה הוא הפך סברת הרמב"ן. והנראה אצלי הוא דסבירא ליה דכוונת אומרם וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח הוא דבפעולות שהצריך הכתוב שלא יהיו נעשות כ"א בראשו של מזבח אין צורך לכתוב ללמדינו דהן עבודות וצריכות כהן דממילא ידענו שהן עבודות ופסולות בזר מאחר שהצריכם הכתוב מזבח והכי קאמר וכי תעלה על דעתך שזר יקרב לעשות שום דבר ע"ג המזבח והלא כיון שהם צריכים מזבח פשיטא שאין זר יכול לעשות והפסוק

שהביא רש"י כתיב ואל המזבח לא יקרבו לאו באיסור הכנסה מיירי קרא דסתם קריבה והגשה היא לעבוד עבודה וכמו שכתב הרמב"ן אלא כוונת הכתוב הוא לומר דכל דבר הצריך מזבח לא יקרבו לעשות אותה העבודה וכן פי' הרמב"ן הכתוב שמזהיר לבעלי מומין אך אל הפרוכת ואל המזבח לא יגש כו' ובזה ניחא מה שהקשינו לעיל דהא פסוק זה דואל המזבח לא יקרבו לא משתעי כי אם בלוים שהוזהרו בעבודת כהנים ולפי מה שכתבנו ניחא דלעולם בלוים מיירי והזהיר את הלוים דכל דבר הצריך מזבח לא יקרבו לעבוד וכ"ש זרים שהם מוזהרים בזה. אך קשה לי מהא שכתבו התוס' בפ"ב דיומא (דף כ"ג) ד"ה יש שהקשו לר"ל דאית ליה דהרמת הדשן והוצאת הדשן לאו עבודה היא מאי טעמא דת"ק דפסיל בעל מום ולר"א נמי אמאי איצטריך קרא לרבות בעלי מומין ותירצו משום דבעל מום חשיב כזר דס"ד אמינא וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח ע"כ והשתא אי אמרת בשלמא בדבר שאין אנו יודעים אם היא עבודה וצריכה כהן תמים או אינה עבודה תינח דאנו אומרים דע"כ היא עבודה מדהצריכה הכתוב מזבח ואין אנו צריכים קרא ללמד שתהא צריכה כהן דמקרא דואל המזבח לא יקרבו נפקא לן וכמו שכתבנו אבל בהרמת הדשן ובהוצאת הדשן דע"כ לפי האמת ס"ל לר"ל דאינה עבודה מדלא בעיא ד' כלים א"כ מה שהיא ע"ג המזבח אינה מעלה ומוריד כלל שהרי אין אנו יכולים להכריח שהיא עבודה שהרי אנו רואים שאינה עבודה מדלא בעיא ד' כלים ועוד דדוקא בדבר שהיה באפשרות שלא לעשותו במזבח והצריך הכתוב מזבח יש להכריח שהיא עבודה והזר ובעל מום אינם כשרים לה אך בהרמת הדשן ובהוצאת הדשן דלא אפשר בלאו הכי אין להכריח שהיא עבודה ובעיא כהן. אשר על כן היה נראה דקושיית וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח משום איסור כניסה נגעו בה ובזה אתי שפיר דברי התוס' דאיצטריך קרא לר"א לרבות בעלי מומין ולרבנן פסולים משום הכניסה אך כבר כתבנו לעיל דמדברי התוס' בפרק לולב וערבה מוכח דס"ל דליכא איסור כניסה לזר מן התורה אפי' בין האולם ולמזבח. ואולי דס"ל לתוס' דמקרא דואל המזבח לא יקרבו שמעינן מיניה דגזירת הכתוב היא דכל דבר הנעשה במזבח אף שאינה עבודה ואף שאי אפשר בלאו הכי אפ"ה לא הויא כי אם בכהן וכי תימא וכי המקום גורם שתהא העבודה הנעשית במזבח צריכה כהן ובשלמא אם היינו אומרים דכיון דהצריך הכתוב מזבח שמעינן מינה שהיא עבודה ניחא דלאו משום דהמקום גורם אלא דלמדנו הכתוב דכל דבר הנעשה במזבח היא עבודה אך כפי דברי התוס' דאף מלתא דלאו עבודה עבודה היא כיון שנעשית במזבח בעיא כהן נמצא דמצד המקום שהוא מקודש בעינן כהן וכי תימא הכי נמי והלא הדלקת נרות אמרינן בפרק ב' דיומא (דף כ"ד) דלאו עבודה היא

וקי"ל דזר יכול להדליק ואף שהנרות היו במקום מקודש יותר מהמזבח. ונראה דהא לא קשיא כלל משום דאפשר דגזירת הכתוב היא דוקא בדבר הנעשה במזבח והלכות אלו עקורות הם ואין למדין למקום אחר. עוד נראה דלא דמי להדלקה לפי שאף שהמנורה היתה בהיכל מ"מ יכול להוציא הנרות בחוץ ולהדליקן וכמו שכתב רבינו בפירקין וא"כ לא דמי לתרומת הדשן ולהוצאת הדשן. ועוד אפשר לומר בעד התוס' דמה שכתבו בפרק לולב וערבה דזר יכול ליכנס אף בין האולם ולמזבח הוא דוקא אליבא דמ"ד דמעלות דרבנן אך איכא מ"ד דמעלות דאורייתא וכדאיתא בפרק טרף בקלפי (דף מ"ד) ואפשר דר"ל הכי ס"ל וא"כ מה שכתבו התוס' וכי תעלה על דעתך שזר ובעל מום קרב ע"ג המזבח הוא כפשוטו דמשום כניסה נגעו בה. אך עדיין אני נבוך בישוב זה שכתבנו לדעת הרמב"ן והתוס' דבגמרא עלה דההיא דהצתת אליתא דאמר ר"ש דלא צריך קרא ללמד שתהא בכהן משום דוכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח אמרינן ורבי יהודה אי מהתם הוה אמינא קאי אארעא ועביד במפוחא ע"כ ופירש"י ורבי יהודה אמר לך אי מהתם מהאש על המזבח וגו' אע"ג דשמעינן מיניה שהצתה בראש המזבח לא שמעינן דפסלה בזר דהוה אמינא קאי זר אארעא ועביד במפוחא ע"כ והתוס' כתבו שם דבסברא זו דרבי יהודה מודה בה רבי שמעון במקום אחר אלא דס"ל דשאני הכא דלאו אורח ארעא למיעבד במפוחא מרחוק והשתא אי אמרת בשלמא דרבי שמעון מטעם כניסה שאסורה הכריח דבריו ניחא דברי רבי יהודה שסתר דברי רבי שמעון ואמר דלעולם איצטריך קרא ללמד דהצתת אליתא צריכה כהן וכי תימא מי הכניסו לזר במזבח אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא אלא אי אמרת דמה שהכריח רבי שמעון הוא משום דס"ל דכיון דעבודה זו צריכה שתהיה במזבח פשיטא דחשיבא עבודה וזר פסול לה משום דכתיב ואל המזבח לא יקרבו מה השיב לו רבי יהודה אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא והלא רבי שמעון לאו מפאת העובד הכריח דבריו אלא מפאת העבודה דצריכה מזבח וא"כ כי נמי קאי אארעא אכתי פשיטא דזר אינו יכול לעשותה כיון שהעבודה אינה נעשית כי אם בראשו של מזבח ואולי יאמר הרמב"ן דכוונת הכתוב באומרו ואל המזבח לא יקרבו הוא שהזהיר את הלוים שלא יבואו במזבח לעשות שום דבר ולעולם דלא יקרבו הוא לעבוד עבודה אלא שהקפדת הפסוק הוא שלא יבוא הכהן במזבח לעשות שום פעולה מן הפעולות הנצרכות אך כפי סברת רבינו הדברים הם כפשטם דתמיהת רבי שמעון דוכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח אינה אלא משום איסור כניסה. ודע שזה שכתבנו דאליבא דרבינו איכא איסור כניסה לזר מן התורה ואף שלא הזכיר כן בחיבורו בפירוש מ"מ למדנו אותו מבעל מום דכתב בפירוש דהוזהר על הכניסה ופשיטא דלא עדיף זר

מבעל מום הרב בעל מגילת אסתר חולק בזה שהרי כתב במצות ל"ת סי' ס"ט להכריח כדברי רבינו דס"ל דאיכא אזהרה בבעל מום בביאה ריקנית מההיא דתנן היוצק והבולל כו' עד המסדר את השלחן המטיב את הנרות אין חייבין עליהם לא משום זרות ולא משום טומאה כו' ומדלא קאמר משום בעל מום שמע מינה בעל מום המטיב את הנרות שהיה בהיכל חייב וזה לפי שאסור ליכנס שם אפילו בלא עבודה ע"כ ואם איתא דס"ל דגם זר הוזהר על הכניסה תיקשי דהיכי תנא לא משום זרות ת"ל דחייב משום כניסה לבדה אף שהיא בלא עבודה ומיהו י"ל דלעולם דמודה הרב דגם בזר איכא אזהרה בכניסה אף בלא עבודה אלא דשאני זר דאיכא חיוב מיתה בעבודה שייך לומר דאינו חייב אם הטיב את הנרות לומר דליכא חיוב מיתה אבל לעולם דאיכא אזהרה משום כניסה אבל בעל מום דאפי' בעבודה ליכא כי אם לאו לא שייך למיתני דמטיב את הנרות אין בו משום בעל מום ולמעוטי מאזהרה כיון דבלאו הכי מוזהר הוא משום כניסה אך לדעת הרמב"ן דס"ל דליכא אזהרה בכניסה שפיר הוה מצי למיתני בעל מום למעט אותו מאזהרה ומ"מ אין דברי הרב מחוורין בעיני מכמה טעמי חדא דכיון דבשאר החלוקות דהיינו יוצק ובולל ודכוותיה הוה שייך למיתני בעל מום ולמעט אותו מאזהרה אמאי נמנע מלמיתני בעל מום משום דיש חלוקה דלא שייך למעט בעל מום משום דמוזהר הוא מסיבה אחרת ועוד כפי סברתו אמאי תני ולא משום טומאה הא בלאו הכי חייב כרת משום כניסתו בטומאה וחיוב זה דכניסה בטומאה שייכא בכל החלוקות השניות שם והחלוקה שכתב רבינו בפ"ד מהלכות אלו שיתחייב מיתה משום עבודה ולא יתחייב כרת משום כניסה לא שייכא בכל הני שנשנו וכמבואר ועל כרחין אית לן למימר דהוצרך התנא לומר דבהני עבודות ליכא משום טומאה כדי ללמדנו דלא נימא שיתחייב שתים אחת משום כניסה ואחת משום עבודה אי נמי כגון אם שגג בכניסה והזיד בעבודה דאיצטריך התנא לומר דבעבודות אלו אינו חייב כלל וכההיא דאמרינן בפ"ה דיומא (דף נ"ג) עלה דההיא דאמרינן שאם חיסר אחת מסמניה חייב מיתה שהקשו ות"ל דקא מעייל ביאה ריקנית ותירץ רב ששת כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה ומכל הני טעמי הוה יכול למיתני בעל מום דודאי אליבא דרבינו בעל מום שעבד לפנים לוקה שתים וא"כ היה לו לתנא ללמדנו שאם הטיב את הנרות שאינו לוקה כלל. וראיתי לרבינו בדין י' שהביא משנה זו והביא בכללם בעל מום ואולי יאמר הרב הנזכר דרבינו שלא הזכיר החלוקות בפרטם אלא כלל אותם מש"ה הזכיר בעל מום וקאי לחלוקות מהעבודות דלא שייכא בהו משום כניסה אך במתניתין דפרט אותם מש"ה לא תני בעל מום דלא שייך בעבודות הנעשות בפנים והנך רואה חולשת דברים אלו ומרן ז"ל כתב שם דרבינו סובר דלאו דוקא נקט במתניתין

הני אלא ה"ה לכל חיוב שחייבין משום עבודה שאין חיוב אלא בעבודה תמה הן אמת שאם לא היו דברי רבינו הללו הייתי אומר דטעמא דלא שנו במשנה בעל מום הוא משום דלא נתמעטו עבודות אלו אלא ממיתה אבל אזהרה אית בהו ומש"ה לא תני בעל מום משום דבעל מום אף בעבודה תמה אין בו כי אם אזהרה וכיון שכן אין חילוק בין עבודה תמה לעבודה שיש אחריה עבודה דלעולם איכא בהו אזהרה וכבר צדדתי צד זה לעיל (בדף קכ"ג) (*א"ה תמצאנו לקמן בפ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין י' יע"ש) והואיל והביא אותנו משך הענין אומר שראיתי לרב הנזכר שכתב על מה שהביא הרמב"ן ראיה לדבריו ממה שאמרו בספרי והזר הקרב יומת לעבודה אתה אומר לעבודה או אינו אלא לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מום שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא עבודה זר שענש בו מיתה דין הוא שלא יענש בו אלא לעבודה הא מה ת"ל והזר הקרב לעבודה והרי זה מבואר ע"כ וכתב הרב הנזכר נ"ל שהיא הפך כוונתו שהרי לא אמר לא הזהיר בו אלא עבודה דהוה משמע שאין אסור אלא בעבודה אבל אמר לא ענש בו דמשמע דעונש מיתה אין בו עד שיעבוד אבל לאו אכניסה בלבד קא עבר עכ"ד ואיני יודע מהו סח דבפירוש אמרו דגבי בעל מום שלא ענש בו אלא עבודה וע"כ כוונתם היא שלא הזהיר כי אם עבודה שהרי בבעל מום ליכא אף בעבודה כי אם אזהרה:

מי שנטמא במזיד כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ג מהלכות אלו דין כ"א): סליקו להו הלכות ביאת המקדש